

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

פרשת תזריע – ללמוד אמונה – שנת תשס"ח.

פרשת תזריע – לגלות את הלבן האמיתי – שנת תשע"ט.

השיעורים נכתבו

לרפואת

ברוריה בת מלכה
סיגלית בת ציפורה
איתי בן אהובה
אורי בת ורד
נועם בן מיכל
ירחמיאל דניאל בן טובה באשה
סמי בן סימי
שירה בת שרה וב"ב
ניתאי בן שרון
רחל בת אסתר
לאה שרה בת חנה
אריה יהודה בן רחל
חנה בת שושנה
יוסף מרדכי בן תהילה שמחה
אסתר בת מסעודה
דניאל בן אסתר
אהרן בן יהודית

להצלחת

ר' משה בן שוקת חיה וב"ב
יוסף בן טובה וסיון בת שרה וב"ב
תומר בן פלורנס
! ימלא ה' כל משאלות לבם לטובה

לעילוי נשמת

אורן חמו בן זהרי
רחל בת נחמה
יצחק קדוש בן מסעודה
אייל בן יעל יולנדה
משה בן בנימין
מרדכי יעקב בן אברהם אליהו
יעקב בן סלמן
טובה בת אהרן
אהרן יוסף בן משה דוד הכהן
אלי סולטן בן אסתר
רותי בת חסיבה
יצחק בן שלמה ואסתר
יצחק בן שאול
ישראל בן שמחה
שאול בן מרדכי אריה
יפה שניידל בת יצחק
משה יהושע בן זרח
אסתר בת קמרה
עמנואל בן שפרה
ניר בן פלורנס
יצחק אריה סימן טוב בן רבקה
ת.נ.צ.ב.ה

המעוניינים לתרום להפצת העלון השבועי

יוכלו להתקשר:

0504-170-270

כ"כ ניתן לתרום בכל מכשירי 'קהילות' בקופה
'ע"ש' ברוך שאמר

ברוך שאמר
משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

פרשת תזריע – ללמוד אמונה – שנת תשס"ח.

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת תזריע.
עוסקת הפרשה בתחילתה, בדיני טומאת היולדת. ובהמשך

מופיעה מצות המילה – {ויקרא יב, ג} **וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמֹל בָּשָׂר עָרְלָתוֹ**, והגמרא¹ לומדת מכאן שמילה דוחה שבת.

אומרת הגמרא {מסכת נדרים לא, ב} – **רבי ישמעאל אומר: גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות. רבי יוסי אומר: גדולה מילה שדוחה את השבת ... רבי נחמיה אומר: גדולה מילה שדוחה את הנגעים.**

אומר רש"י² – היה ר' מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר (יחזקאל טז ח) ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דדים, הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו ולא היו בידם מצוות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר (שם ז) ואת ערום ועריה, ונתן להם שתי מצוות דם פסח ודם מילה, שמלו באותו הלילה, שנאמר (שם ו) מתבוססת בדמך, בשני דמים, ואומר (זכריה ט יא). גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו, ולפי שהיו שטופים בעבודה זרה אמר להם (פסוק כא) משכו וקחו לכם, משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן של מצוה.

עם ישראל במצרים לא מל את עצמו – מלבד שבט לוי שלא ביטלו את המילה, ולכן כשהגיע ליל פסח שנאמר בו {שמות יב, מג} **כָּל בֶּן בֶּן יִכָּרֵל בּוֹ** – קיימו עם ישראל את מצות ברית המילה מתוך מסירות נפש, ובנוסף קיימו גם את מצות קרבן הפסח, ובזכות שתי המצוות הללו זכו ויצאו ממצרים;

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה יט, אות ה} – **וְהָיָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבַקֵּשׁ לְגַאֲלוֹ וְלֹא הָיָה לָהֶם זְכוּת, מִה עֲשֵׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא לְמֹשֶׁה וְאָמַר לוֹ לֵךְ וּמַהוּל אוֹתָם. וַיֵּשׁ אֲמָרִים, שֵׁם הָיָה יְהוֹשֻׁעַ שְׁמֵל אוֹתָם, שְׁנֵאֲמַר (יהושע ה, ב): וְשׁוּב מִלֵּא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנִית, וְהִרְבֵּה מִהֵן לֹא הָיוּ מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם לְמֹוֹל, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁיַעֲשֻׂה הַפֶּסַח וְיָכִין שְׁעֵשֶׂה מֹשֶׁה אֶת הַפֶּסַח גָּזַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם וְנוֹשְׁבוֹת בְּגֵן עֵדֶן מִן הָרוּחוֹת שֶׁבִּגֵן עֵדֶן הָלְכוּ וְנִדְּבְקוּ בְּאוֹתוֹ הַפֶּסַח, שְׁנֵאֲמַר (שיר השירים ד, טז): עוֹרֵי צָפֹן וּבֹאֵי תִימָן, וְהָיָה רִיחוֹ הוֹלֵךְ מִהַלֵּךְ אֲרָבָעִים יוֹם, וְנִתְכַּסּוּ כָּל יִשְׂרָאֵל אֶצֶל מֹשֶׁה אָמְרוּ לוֹ בְּבִקְשֶׁה מִמֶּךָ הָאֲכִילֵנוּ מִפֶּסַחְךָ, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ עֹפִים מִן הָרִיחַ, הָיָה אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם אֵין אֶתָּם נִמּוּלִין אֵין אֶתָּם אוֹכְלִין, שְׁנֵאֲמַר: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן זֹאת חֻקַּת הַפֶּסַח וְגו', מִיָּד נִתְּנוּ עֲצֵמָן וּמְלוֹ, וְנִתְעַרְבַּ דֵּם הַפֶּסַח בְּדֵם הַמִּילָה, וְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹבֵר וְנוֹטֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְנוֹשְׁקוֹ וּמְבָרְכוֹ, שְׁנֵאֲמַר (יחזקאל טז, ו): וְאָעֲבַר עָלֶיךָ וְאָרָאךָ מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמֶּיךָ וְגו', חֲיֵי בְּדֵם הַפֶּסַח, חֲיֵי בְּדֵם מִילָה.**

¹ **ברוך שאמר:** שבת דף קל"ב ע"א.
² **ברוך שאמר:** בפרשת בא, על הפס' שנקרא למפטיר {שמות יב, ו} וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אֲרֻבֶּה עֶשֶׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשִׁחֲטוּ אוֹתוֹ כָּל קָהָל עַדֹת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֶרְבִים.

פרשת תזריע עוסקת ברובה בענייני הצרעת; בתורה ישנם ג' סוגי צרעות: צרעת הגוף, צרעת הבגד וצרעת הבית. בפרשת השבוע מופיעים שני סוגי צרעת: צרעת הגוף וצרעת הבגד. ואילו צרעת הבית מופיעה בפרשת שבוע הבא – פרשת מצורע.

בזמן שבית המקדש היה קיים, היו ישראל זוכים לקבל 'התראה' באמצעות צרעת, על מנת להזהירם שעליהם לחזור למוטב ולא לעבור על אותן עבירות שבגינם מקבלים צרעת.

בא הכלי יקר במקום ואומר, שג' סוגי הצרעת הם ג' סוגים של 'כיסויים': הצרעת שבאה על העור היא כיסוי לבשר, הצרעת שבאה על הבגד היא כיסוי לעור, והצרעת שבאה על הבית היא כיסוי על האדם;

כותב הכלי יקר {סוף פרשת תזריע} – **ותדע ותשכיל כי ג' מיני צרעת באים על ג' דברים**, שהם כסוי לאדם זה לפניו מזה. מכסה ראשון הוא, עורו לבשרו. למעלה מעורו, בגדיו שהם כסוי לעורו. למעלה מהם, ביתו כי הוא מכסה לו להצילו ממטר ומזרם. ומי שהוסר מעליו כל מכסה נקרא פרוע ומגולה לכך נאמר (שמות לב, כה) וירא משה את העם כי פרוע הוא ודרשו רז"ל (ילקוט"ש מצורע יד, תקסג) שנלקו בצרעת שנאמר בו וראשו יהיה פרוע, (ויקרא יג, מה) ע"כ הזכיר תחילה נגעי עורו ואחר כך נגעי בגדיו ואח"כ נגעי בתים להסיר מכסהו אחת אחת עד שיהיה פרוע ומגולה מכל וכל. וכן דעת המדרש שמביא הילקוט"ש בפסוק ראשו יהיה פרוע. על דרך ויגל את מסך יהודה (ישעיה כב, ח) על חורבן בהמ"ק כי בחורבן הבית נעשו מגולין מכל וכל.

ידוע, שסדר ביאת הצרעת על החולה הוא לא כסדר הכתוב בתורה; תחילה מקבלים צרעת הבית, אח"כ צרעת הבגד ולאחר מכן צרעת הגוף. א"כ למה כותבת התורה את הדברים בסדר הפוך מהמציאות?

כותב הכלי יקר – אמנם לדעת רז"ל (ויק"ר יז, ד) הסדר הפוך כי אמרו אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחילה כו' לכך מביא תחילה נגע על ביתו לא חזר בו מביא גם על בגדיו לא חזר בו מביא גם על גופו כו'. ומה שהזכיר תחילה נגעי הגוף לפי שהקב"ה מתרה במכה אחרונה הגדולה תחילה כמו שאמר לפרעה (שמות ד, כג) הנה אנכי הורג בנך בכורך וכמו שפירש רש"י שם, כך הזכיר כאן נגעי הגוף בראשונה לאיים על האדם ממה שהוא מתירא ביותר אבל לעולם אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחילה כי אל רחום וחנון הוא. כל אלה צורות של כיסויים, ולכן האדם נענש דוקא בנושאים האלה, של בית, בגד ועור.

כותב הרמב"ן {יג, מז} – **והבגד כי יהיה בו נגע צרעת**. זה אינו בטבע כלל ולא הווה בעולם וכן נגעי הבתים אבל בהיות

כותב האבן עזרא {מצורע יד, ב} – **עץ ארז ואזוב**. והנה המצורע והבית המנוגע וטומאת המת³ קרובים, והנה גם הם כדמות פסח מצרים.

אומר לנו האבן עזרא, שאם נתבונן בענין המצורע ובין מה מונח בו, נוכל להבין את ענין פסח מצרים, והשאלה שנשאלת היא, מה הקשר בין הבית של המצורע והנגע שהוא מקבל, לבין פסח מצרים?

למפטיר נקרא בתורה את הפרשה האחרונה מתוך ד' הפרשיות שקוראים בחודש א' – פרשת החודש; פסוקים מפרשת בא – {שמות יב, ב} **החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה**;

כותב התורה שלמה {בא, יב ב} – החדש הזה לכם. ובמדרש חדש על התורה דף רי"ט: החדש הזה לכם ולא לאומות העולם. יהי שמו מבורך לעולם ולעולמי עולמים, שחבב את ישראל יותר מדאי והודיע להן דרכו, וגילה להן סודו, ומסר להם הרדים הטמונים לחשב חשבונות ולקדש שנים וחדשים וימים, הה"ד סוד ה' ליראיו {תהלים כה, יד} לכך נאמר החדש הזה לכם. ומענין זה בשבלי הלקט ר"ח סי' קע"ו: ראשי חדשים לעמך נתת, על שם הכתוב 'החדש הזה לכם ראש חדשים', לכם ולא לאומות העולם שלא נמסר סוד תולדות הלבנה לכל אומה ולשון שבעולם כי אם לישראל, הה"ד כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני כל העמים וגו'.

כותב רש"י – **החדש הזה**. הראהו לבנה בחדושה ואמר לו כשהירח מתחדש יהיה לך ראש חדש. ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, על חדש ניסן אמר לו, זה יהיה ראש לסדר מנין החדשים, שיהא אייר קרוי שני, סיון שלישי.

נשאלת השאלה – למה הדבר הראשון שהראה הקב"ה למשה במצרים, היה מצות קידוש החודש? למה דוקא מצות קידוש החודש זו המצוה הראשונה שניתנה להם במצרים?

הרמב"ן, כאשר הוא מדבר על מצות קידוש החודש, אומר שיש גם מצוה למנות את החודשים בספרות – לא לומר "ניסן ... אייר ... תמוז וכו' אלא "החודש הראשון ... שני ... שלישי ... רביעי" – וזאת ולמה? כי ע"י הזכרת הספרות יש לנו זכירה ליציאת מצרים; "החודש השלישי" – שלישי למה? ליציאת מצרים; "החודש השביעי" – שביעי למה? ליציאת מצרים, ועל זה הדרך. בדיוק כמו שאומרים ב'שיר של יום' – "היום יום ראשון בשבת ... היום יום שני בשבת" וכו'.

כותב הרמב"ן – **וכמו** שתהיה הזכירה ביום השבת במנותינו ממנו אחד בשבת ושני בשבת, כאשר אפרש (להלן כ ח), כך הזכירה ביציאת מצרים במנותינו החדש הראשון והחדש השני והשלישי לגאולתנו, שאין המנין הזה לשנה, שהרי תחלת שנותינו מתשרי, דכתיב (להלן לד כב) וחג האסיף

ישראל שלמים לה' יהיה רוח השם עליהם תמיד להעמיד גופם ובגדיהם ובתיהם במראה טוב, וכאשר יקרה באחד מהם חטא ועון יתהוה כיעור בבשרו או בבגדו או בביתו להראות כי השם סר מעליו ולכך אמר הכתוב (להלן יד לד) ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם כי היא מכת השם בבית ההוא. והנה איננו נוהג אלא בארץ שהיא נחלת ה' כמו שאמר (שם) כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה ואין הדבר מפני היותו חובת קרקע אבל מפני שלא יבא הענין ההוא אלא בארץ הנבחרת אשר השם הנכבד שוכן בתוכה.

כותב הרמב"ם {הלכות טומאת צרעת, פ"ט, ה"י} – **וזה השנוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה צרעת בשתפות השם אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא ה' בישראל כדי להזהירן מלשון הרע. שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו. אם חזר בו יטהר הבית. אם עמד ברשעו עד שהתץ הבית משתנין כלי העור שבביתו שהוא יושב ושוכב עליהן. אם חזר בו יטהרו. ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנין הבגדים שעליו. אם חזר בו יטהרו ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנה עורו ויצטרע ויהיה מבודל ומפרסם לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע.**

כותב הספורנו {סוף הפרשה} – "... והזהיר שבנטותם מזה יעיר אזנם ביסורין כאמרו אם שמוע תשמע כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך ובחמלתו עליהם כשיהיה הרוב מהם לרצון לפניו אמר לעורר היחידים מהם, ראשונה בנגעי בגדים אשר עליהם באה הקבלה שאין בגדי גוים מטמאים בנגעים, וכשלא יספיק זה יעוררם בנגעי בתים אשר בהם גם כן לא יבא נגע צרעת בטבע כלל..."

א"כ כל ענין הצרעת נועד לעורר את היחידים כדי שלא יהיה בידם עוון, ולכן שולח הקב"ה מעין 'התראה' לאדם, שע"פ הספורנו תחילה בבגד, לאחר מכן בבית ולבסוף בגוף.

כותב רבינו בחיי – והנה הנגעים היו מורים השגחה גמורה ולא היה ענין טבעי אלא נס גדול, ולא היה הענין בחוצה לארץ כי אם בארץ ישראל, כי כשיקרה לאחד מישראל חטא ועוון היה מתראה הנגע בביתו או בבגדו או בגופו להעיד עליו כי יש בידו עון, כענין שכתוב {תהלים פט} ובנגעים עונם, וכדי שישבו בתשובה ויטהר ויתלבן מעונו, והוא שרמז על זה גם כן {ויקרא יג} כלו הפך לבן טהור הוא, כלומר מן הנגע ומן העון, ועל זה אמר הכתוב {שם יד} ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם, וזהו שכתוב עוד {שם} כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה, להורות שאין הענין נוהג אלא בנחלת ה'...

³ **ברוך שאמר**: הכוונה לפרה אדומה.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

לכאורה לא ברוך. איפה בדיוק אנחנו רואים את הגילוי שכינה, כאשר אנחנו מברכים את החודש?

שאלה נוספת שעומדים עליה המפרשים;

אומר בעל ההגדה – יכול מראש חדש? תלמוד לומר ביום ההוא. אי ביום ההוא, יכול מבעוד יום? תלמוד לומר בַּעֲבוּר זֶה. בַּעֲבוּר זֶה לֹא אִמְרָתִי אֲלָא בְּשַׁעֲה שְׁמִצָּה וּמְרוּר מְנַחִים לְפָנֶיךָ.

נשאלת השאלה – על סמך מה חשב בעל ההגדה לומר, שחייבים בסיפור יציאת מצרים כבר מראש חודש?

בראש חודש אמר הקב"ה למשה רבינו את ההלכות של קידוש החודש – וכי זו סיבה להתחיל ולספר בסיפור יציאת מצרים כבר מראש חודש?

על חשיבות הראש חודש, ניתן ללמוד מגזירות היוונים;

אנחנו אומרים ב'על הניסים' – "בְּיָמֵי מִתְּתִיָּה בֶן יוֹחָנָן כְּהֵן גָּדוֹל חֲשֻמוֹנָי וּבְנָיו כְּשֶׁעָמְדָה מַלְכוּת יוֹן הַרְשָׁעָה עַל עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל לְשִׁכְחָם תּוֹרָתְךָ וּלְהַעֲבִירָם מִחֻקֵּי רְצוֹנְךָ..." – ומהם אותם חוקים?

כתב במגילת אנטיוכוס – [אמרו היוונים]: עתה בואו ונעלה עליהם, ונבטל מהם הברית הכרותה להם, שבת חדש ומילה [ובנוסף, גזרו שלא ללמוד תורה].

אומרים רבותינו, שעל ד' הדברים שהם גזרו נכרתה ברית, כמ"ש בפרשת לך לך {בראשית יז, ט} וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר וגו' – ר"ת תורה שבת מילה ראש חודש.

א"כ מה מצאו היוונים בקידוש החודש, שרצו לעקור אותו מעם ישראל?

מספרת הגמרא {מסכת ב"מ פה, ב} – אליהו הוה שכיח היה רגיל לבוא במתיבתא דרבי בשיבתו של רבי. יומא חד, ריש ירחא הוה היה ראש חודש, נגה ליה ולא אתא אליהו איחר ולא בא. כשבא לבסוף, א"ל רבי: מאי טעמא נגה ליה למר מדוע איחר הרב היום? אמר ליה אליהו: אדאוקימנא לאברהם עד שהערתי את אברהם, ומשינא ידיה ומצלי ורחצתי את ידיו והתפלל, ומגנינא ליה והשכבתי אותו לישון בחזרה, וכן ליצחק וכן ליעקב כבר היה מאוחר. שאלו רבי: ולוקמינהו בהדי הדדי יעירו אותם ביחד, ויתפללו באותו זמן, וכך לא יצטרך אליהו להתעכב עם כל אחד ואחד מהם; השיב לו אליהו: סברי סבורים בשמים שיש לחוש שתקפי ברחמי שהאבות יתחזקו בתפילתם בבקשת רחמים על כלל ישראל, ומייתי ליה למשיח בלא זמניה ויביאו את המשיח לפני זמנו, לכן אין נותנים לי רשות להעיר אותם ביחד.

תקופת השנה, וכתוב (שם כג טז) בצאת השנה, אם כן כשנקרא לחדש ניסן ראשון ולתשרי שביעי, פתרונו ראשון לגאולה ושביעי אליה. וזה טעם ראשון הוא לכם, שאינו ראשון בשנה, אבל הוא ראשון לכם, שנקרא לו לזכרון גאולתינו:

וכבר הזכירו רבותינו זה הענין, ואמרו שמות חדשים עלו עמנו מבבל (ירושלמי ר"ה א, ב, ב"ר מח ט), כי מתחלה לא היו להם שמות אצלנו, והסבה בזה, כי מתחלה היה מנינים זכר ליציאת מצרים, אבל כאשר עלינו מבבל ונתקיים מה שאמר הכתוב (ירמיה טז יד – טו) ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון, חזרנו לקרא החדשים בשם שנקראים בארץ בבל, להזכיר כי שם עמדנו ומשם העלנו הש"י. כי אלה השמות ניסן אייר וזולתם שמות פרסיים, ולא ימצא רק בספרי נביאי בבל (זכריה א, ז; עזרא ו, טו, נחמיה א, א) ובמגילת אסתר (ג, ז). ולכן אמר הכתוב בחדש הראשון הוא חדש ניסן, כמו הפיל פור הוא הגורל (שם). ועוד היום הגוים בארצות פרס ומדי כך הם קוראים אותם ניסן ותשרי וכלם כמונו. והנה נזכיר בחדשים הגאולה השנית כאשר עשינו עד הנה בראשונה.

אומר רש"י {בראשית א, א} – בראשית. אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא (שמות יב ב) מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל ...

אומר המהר"ל בשם הזוהר הקדוש, התורה נקראת 'תורה' מלשון הוראה, וההוראות שלנו מתחילות כאן בפרשה – "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֵם רֵאשׁ חֳדָשִׁים" – זו המצוה הראשונה שנצטוו משה רבינו במצרים⁴.

נשאלת השאלה – והרי ישנן מצוות שנאמרו קודם למצות קידוש החודש, כגון מצות פריה ורביה, ברית מילה וגיד הנשה?

כותב השפתי חכמים {ריש פרשת בראשית} – משא"כ מילה וגיד הנשה שלא נצטוו בהם אלא יחידים, (בעדם ובעד כל ישראל), וכל זמן שלא נצטוו בהם כל ישראל אינם נחשבות מכלל מצותיה, דתורה צוה לנו משה כתיב (דברים ל"ג ד').

והראיה לדבריו, שבפרשת השבוע מופיעה המצוה של ברית מילה לכלל ישראל, ומה שנאמר בפרשת 'לך לך' זה היה ציווי רק לאברהם אבינו.

א"כ נשאלת השאלה, למה בחר הקב"ה דוקא במצות קידוש החודש שתהיה המצוה הראשונה שבה יפתח 'ספר ההוראות'?

שאלה נוספת שצריכה ביאור;

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין מב, א} – וא"ר אחא בר חנינא א"ר אסי א"ר יוחנן: כל המברך על החדש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה, כתיב הכא {שמות יב-ב} החדש הזה, וכתוב התם {שמות טו-ב} זה אלי ואנוהו.

⁴ **ברוך שאמר:** אמנם יש לנו ג' מצוות בספר בראשית, אבל תחילת המצוות מתחילות בפרשת השבוע.

כותב הסבא מסלובודקה {אור הצפון, ח"ב עמ' ל"ח} – הרי מכל ה שכל קביעת הזמנים תלויה בישראל ומה שהם גוזרים אף הקב"ה, כביכול, אינו יכול לשנות. ואף על פי שהכתוב אומר: "יהי מאורות ברקיע השמים וכו' והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים", וכן כתוב: "עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו" {תהלים קד}, ברם ניתנה הרשות לישראל לקבוע לפיהם את הזמנים עפ"י דעתם.

ועוד שהתורה נתנה להם את הכוח לשנות בזה מסדר הבריאה. חז"ל אומרים שאדם הראשון מנה את החודשים לפי החמה (ראה מכילתא בא), וכן מנו האבות הראשונים (ראה מכילתא דרשב"י וב'תורה שלמה' פ' בא לא). והנה ציורה התורה לישראל למנות לפי הלבנה ולשנות בזה את כל הסדר והחישוב של החדשים. ולא עוד אלא שבהם תלויה קביעת החודש, ואם בי"ד אומר מקודש החודש, אף אם אינו מכוון לפי מולד הלבנה, הרי זה מקודש, בין אם הם שוגגין ובין אם הם מזידין, ומונים לפיהם את החדשים והמועדות (ראה ר"ה כ"ה)...

וקביעה זו של ישראל אינה רק לגבי חישוב הזמן בלבד אלא גם משנה את מציאות הבריאה. לפי חישוב זה אנו קובעים את גיל הנערות והבגרות, אם כי הוא ענין של מציאות. למשל, אם עיברו את השנה, אין הנער או הנערה נעשים גדולים עד שימלאו להם י"ג שנה ויום אחד או י"ב שנה ויום אחד – לפי חשבון העיבור. ולפי זה נמצא לפעמים שנער שנולד מאוחר מחבירו מקדים אותו בגדלותו, כגון אם הם נולדו בשנה מעוברת, האחד בימים האחרונים של אדר ראשון והשני בימים הראשונים של אדר שני, והשנה שהם מגיעים לגיל שלש עשרה אינה מעוברת ויש בה רק אדר אחד, זה שנולד בשני נעשה גדול קודם הראשון.

ועוד יותר מזה. חז"ל אומרים: "... בת שלש שנים יום אחד, נמלכו בית דין לעבר, בתולותיה חוזרין ואם לאו אין חוזרין". ודורשים על זה את הכתוב: "אקרא לאלקים עליון לאל גומר עלי" {תהלים נז}, כלומר יש דברים שגוזרים בית דין של מטה ומסכים הקב"ה מלמעלה (ראה ירושלמי נדרים פ"ו סוף הל' ח וילקוט תהלים תשע"ה). לפי חוקי הטבע, בת שלש שנים ויום אחד הנבעלת, בתולותיה אינם חוזרין, בכל זאת אם בית הדין מעברים את השנה ולפי חישוב העיבור עדיין לא הגיעה הילדה לשלש שנים ויום, טבעה משתנה בהתאם לחישוב זה ובתולותיה חוזרין. הרי שחישוב הזמנים שנמסר לישראל קובע את סדרי הטבע והבריאה הקשורים בזה.

וכשם שנמסר לישראל לקבוע את הזמנים ואת כל התוצאות המסתעפות מהם, כן יש אשר נמסר להם גם הכוח לכוון את עצם מהלך השמש והירח בהתאם לרצונם. הרי מצינו שבזמן מלחמת ישראל עם האומות, העמיד יהושע את השמש ואת הירח, כפי שמסופר שאמר יהושע: "שמש בגבעון דום וירח

א"כ רואים מכאן, שהכוח להביא את הגאולה טמון בראש חודש – והשאלה שנשאלת היא, מה טמון בראש חודש שיש בכוחו להביא את הגאולה?

כדי להבין את יסוד הדברים, נוכל להתחיל כעת לבאר מה מונח בקידוש החודש ומהי המתנה הטמונה בו:

אומר המדרש {שמות רבה, פרשה טו, אות ב} – **החדש הזה לכם, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבון העולם אימתי אתה עושה את המועדות, שכן כתיב (דניאל ד, יד): בגזרת עירין פתגמא, אמר להם אני ואתם מסכים על מה שישאל גומרין ומעברין את השנה, שנאמר (תהלים נז, ג): אקרא לאלהים עליון לאל גמר עלי. וכן הוא אומר (ויקרא כג, לז): אלה מועדי ה' מקראי קדש וגו', אתם בין בזמן בין שלא בזמן, אין לי מועדות אלא אלו. אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, לשעבר היה בידי בעבר אני הייתי קובע מתי המועדים, שנאמר (תהלים קד, יט): עשה ירח למועדים, אבל מכאן ואילך הרי מסורה בידיכם ברשותכם, אם אמרתם הן, הן. אם אמרתם לאו, לאו. מכל מקום יהא החדש הזה לכם. ולא עוד אלא אם בקשתם לעבר את השנה, הריני משלים עמכם, לךך כתיב: החדש הזה לכם.**

יוצא א"כ, שבר"ח ניסן מסר הקב"ה בידי עם ישראל את היכולת לקבוע מתי יהיו המועדים, ועפ"י החלטתם נוהג הקב"ה בשמים.

אומרים חז"ל במדרש {תנחומא ישן, בא, אות י"ג} – **תני ר' הושעיא: בשעה שישראל מגיעין לראש השנה, הקב"ה אומר למלאכי השרת: העמידו בימה והוציאו ספרים, והם אומרים: למה? והוא אומר: שאני מבקש לדון לבני למחר שהוא ראש השנה, מיד מעמידין (מוציאין) בימה ומוציאין הספרים, נמלכו בית דין של מטה לעברו, אומרים: למחר אנו עושין ראש השנה, אומרים מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבונו של עולם לא אמרת לנו למחר ראש השנה, אמר להם: החשבון בידם, שנאמר "החדש הזה לכם" מסור הוא לכם, אני ואתם נלך אצל בניי שכל מה שהם עושים נלך עמהם.**

מספר המדרש {תנחומא ישן, בא, אות ח} – מעשה בר' חייא הגדול שעלה הירח ערב ראש השנה והלכו הבהמין לאורו מהלך ג' מילין, ראה אותו ר' חייא נטל צרורות ועפר והיה זורק בו, אמר למחר אנו מבקשין לחדשך ועלית לך עכשיו, מיד נבלע במקומו, למה ולמה הוא נבלע? שהוא ברשותו של ר' חייא.

בא הסבא מסלובודקה ומבאר מה טמון בענין קידוש החודש;

משתנה. לעומתה, מערכת הירח נקראת 'חודש' היות והיא מתחדשת כל הזמן.

פירוש הדבר, אומרים המפרשים, השמש לעולם לא משתנית. אפשר לדעת מראש מתי היא תזרח ומתי היא תשקע. יש לה מסלול קבוע כל השנה, ללא שינוי של מילימטר! בנוסף, היא אף פעם לא נעלמת באף יום מימות השנה, וממילא, אין רגע א' שהיא לא נמצאת בעולם. לעומת זאת, הירח מתחדשת בכל חודש וחודש; פעמים שהיא באה בקצרה ופעמים שהיא באה בארוכה, ובזמן שהיא איננה, היא לא נמצאת בכל העולם כולו! – וזהו ההבדל בין מערכת השנה למערכת החודש; מערכת השנה זוהי השמש – שאין בה כל שינוי – מלשון חוזר ושונה – כל הזמן אותו מסלול. אבל מערכת החודש – הירח, מתחדשת כל חודש בחודשו.

מי שמרחיב ביסוד הזה, הוא הרמב"ן בתחילת ספר בראשית, וביתר הרחבה בסוף פרשת בא – ביסודות האמונה הנלמדים מיציאת מצרים;

כותב הרמב"ן (סוף פרשת בא) – ועתה אומר לך כלל בטעם מצות רבות. הנה מעת היות ע"ג בעולם מימי אנוש החלו הדעות להשתבש באמונה, מהם כופרים בעיקר ואומרים כי העולם קדמון, כחשו בה' ויאמרו לא הוא, ומהם מכחישים בידיעתו הפרטית ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון (תהלים עג יא), ומהם שיוודו בידיעה ומכחישים בהשגחה ויעשו אדם כדגי הים שלא ישגיח האל בהם ואין עמהם עונש או שכר, יאמרו עזב ה' את הארץ. וכאשר ירצה האלהים בעדה או ביחיד ויעשה עמהם מופת בשנוי מנהגו של עולם וטבעו, יתברר לכל בטול הדעות האלה כלם, כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה מחדשו, ויודע ומשגיח ויכול. וכאשר יהיה המופת ההוא נגזר תחלה מפי נביא יתברר ממנו עוד אמתת הנבואה, כי ידבר האלהים את האדם ויגלה סודו אל עבדיו הנביאים, ותתקיים עם זה התורה כלה:

ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ (לעיל ח יח), להורות על ההשגחה, כי לא עזב אותה למקרים כדעתם. ואמר (שם ט ט) למען תדע כי לה' הארץ, להורות על החידוש, כי הם שלו שבראם מאין ואמר (שם ט יד) בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ. להורות על היכולת, שהוא שליט בכל, אין מעכב בידו, כי בכל זה היו המצריים מכחישים או מסתפקים. אם כן האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כלה.

פירוש הדבר, אותם אנשים שחושבים שהעולם הוא קדמון ואין בורא, או שיש ואינו משגיח כלל על הנבראים – שייכים למערכת השמש שאין בה שום שינוי מאז ששת ימי בראשית ועד היום. ולכן אותם אנשים שסוברים שהעולם הוא קדמון, הם כופרים בעיקר – ולמה? כי הקב"ה 'מחדש בטובו בכל

בעמק אילון, וידום השמש וירח עמד וכו' ויעמוד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים" (יהושע י). וכן מצינו שישעיה הנביא השיב את השמש ממהלכה, כדברי הכתוב "וישב את הצל וכו' אחורנית עשר מעלות" (מלכים ב' כ').

ועוד שבזמן יציאת מצרים נמסרה לכל יחיד מ ישראל השליטה בזריחת השמש. בזמן שהביא הקב"ה מכת חושך על המצרים, כתוב: "ויהי חושך ואפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים וכו' ולכל בני ישראל היה אור בכל מושבותם" (שמות י). ומפרשים חז"ל שלא רק בארץ גושן אלא גם בערי המצרים בכל מקום שבא ישראל היה להם אור, ולמה? כדי לקיים את ההבטחה שנאמרה לאברהם: "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" והיו ישראל נכנסים לתוך בתיהם של המצרים והיו רואים בהם כלי כסף וכלי זהב ושמלות, וכשבאים לשאול מהם והם היו אומרים אין לנו להשאל לכם, היו ישראל אומרים להם הרי הוא במקום פלוני (שמו"ר שם). הרי שבכדי לקיים הבטחת ה', ניתן הכוח לכל אחד מ ישראל לכוון את זריחת השמש, ובכל מקום שהלך, אור השמש נלווה עמו.

בא הרב שוואב במאמר הראשון שלו על חג הפסח, ואומר רעיון נפלא שע"פ נוכל להבין מה מונח בכל היסוד של קידוש הלבנה;

אומרים חז"ל (ילקוט שמעוני, קדושים רמז תרכ"ו) – ואבדיל אתכם מן העמים. אמר ר' לוי: כל מעשיהם של ישראל מובדלים מאומות העולם בחרישתם ובזריעתם ובקצירתם ובעמורם ובדישתם בגרניהם ביקביהם במנינם בחשבונם. בחרישתם (דברים כב, י) לא תחרוש בשור ובחמור, בזריעתם (שם ט) לא תזרע כרמך כלאים, בקצירתם (ויקרא יט, י) ולקט קצירך לא תלקט, בעמורם (שם כד, יט) ושכחת עומר בשדה, בדישתם (שם כה, ד) לא תחסום שור בדישו, בגרניהם ביקביהם (שם טו, יד) העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך, במנינם ובחשבונם שיהיו אומות העולם מונין לחמה ו ישראל ללבנה, שנאמר (שמות יב, ב) החדש הזה לכם.

וכך אומר מדרש לקח טוב – לכם ראש חדשים. לכם ולא לאומות העולם שהרי אומות העולם מונין מתשרי: **הוא לכם.** סימן הוא לכם שאתם מונין ללבנה ואומות העולם מונין לחמה: הקטן מונה לקטן והגדול מונה לגדול.

נשאלת השאלה – למה אומות העולם מונין לחמה ואילו עם ישראל מונין ללבנה?

אומר הרב שוואב⁵ {מערכי לב, ח"ג}, המחזור של שנה נקרא 'שנה' מלשון 'חוזר ושונה' – המערכת חוזרת על עצמה פעם אחר פעם ללא שום שינוי, ולכן נקראת 'שנה' היות והיא לא

⁵ **ברוך שאמר:** וכך אומר ר' שמשון רפאל הירש בספרו **במעגלי שנה**.

כדי להבין את הדברים, נזדקק לדבריו של בעל הכלי יקר בפרשת וארא, שיפתח לנו פתח להבין דבר נפלא בעשרת המכות;

בעוד כשבועיים נשב כולם בשולחן ליל הסדר ונאמר את עשרת המכות; בא ר' יהודה ונתן לעשרת המכות סימנים; אומר בעל ההגדה: "רבי יהודה היה נותן בהם סימנים: דצ"ך, עד"ש, באח"ב".

נשאלת השאלה – בשביל מה צריך לחלק את המכות?! לכל מספר פלאפון יש עשר ספרות, אז מה הבעיה לזכור עשר מכות?! ואם אתה רוצה כבר לקצר, יותר טוב שתקצר בוידוי – "אשמנו, בגדנו, גזלנו", ככה יהיה לך פחות לדפוק ☺

שמעתי פעם מבדחן שבא לשמח חתן ב'שבע ברכות', שאמר לחתן: "אתה יודע למה ר' יהודה היה נותן בהם סימנים??? זה בא ללמד אותך ידידי, שמכות בלי סימנים זה לא מכות!" ☺

בא הכלי יקר, ואומר יסוד נפלא בשם **האברבנאל**; במצרים היו שלושה סוגים של כופרים. היו כאלה, שנקראים בשפה שלנו אתאיסטים – לא מאמינים בשום דבר. אלה אמרו – "אין אלוקים", כמו שאמר פרעה (ה, ב) **לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלח**. היו כאלה שאמרו – "יש אלוקים. הוא ברא את העולם, אבל אינו משגיח על שפלים. כלומר, לאחר שהוא ברא את העולם, הוא כבר אינו משגיח על מה שקורה בו. והיו כאלה שאמרו – "יש אלוקים, משגיח על שפלים, אבל אינו יכול לשנות את איתני הטבע".

פירוש הדבר, שלאחר שהוא ברא את העולם, הוא לא משנה יותר את הבריאה – היינו, השמש זורחת במזרח ושוקעת במערב, יש עונות בשמים, לכל עונה יש את הזמנים שלה, לכל דבר יש מסלול קבוע ולא ניתן לשנות זאת. כנגד אותם ג' סקטורים, נתן הקב"ה ג' סקטורים של מכות **דצ"ך, עד"ש, באח"ב**;

כותב הכלי יקר – ואומר אני להוסיף ביאור על דבריו, להכניס כל ג' מכות תחת סוג אחד, כי ג' מכות ראשונים באו לאמת מציאת הש"י, לפי שהמצרים אמרו שהיאור הוא אלהיהם אין עוד מלבדו, ע"כ עשה ה' שפטים באלהיהם להורות שיש גבוה מעל כל גבוה, וכן מסיק בב"ר (פסד.) הרשעים מתקיימים על אלהיהם שנאמר והנה עומד על היאור ש"מ שחשבוהו לאלהות, ע"כ נאמר במכת היאור בזאת תדע כי אני ה' וגו'. ובענין הצפרדעים ששרץ היאור הורה שגם היאור ישרוץ דברים המאמתים מציאות הש"י, כי פרעה היה מחלל השם ואמר לא ידעתי את ה'. ע"כ הודיע היאור כי ראוי לקדש השם, כי הצפרדעים קדשו השם ברבים כדאיתא (פסחים נג:) שחנניא מישאל ועזריה מסרו נפשם על קידוש השם ולמדו קל וחומר מצפרדעים שעלו בתנורים,

יום תמיד מעשה בראשית – ולכן עם ישראל שמאמינים שהקב"ה מחדש את עולמו בכל רגע ורגע, מונים את מערכת החודשים והשנים ע"פ הירח שמתחדשת בכל חודש, היות והאמונה שלהם לא כסברת הכופרים שהעולם הוא קדמון, אלא הם סוברים שהקב"ה משגיח בכל רגע ורגע על הבריאה ומחדשה, כמ"ש **"כָּאֵמֹר לַעֲשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ"**.

אם אלה פני הדברים, נוכל להבין דבר נפלא:

הבאנו את דברי הגמרא {מסכת סנהדרין מב, א} – וא"ר אחא בר חנינא א"ר אסי א"ר יוחנן: **כל המברך על החדש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה, כתיב הכא (שמות יב-ב) החדש הזה, וכתוב התם (שמות טו-ב) זה אלי ואנוהו.**

כותב רבינו יונה {סו"פ 'תפילת השחר'} – **כאילו מקבל פני שכינה**. מפני שהקב"ה אע"פ שאינו נראה לעין נראה הוא על ידי גבורותיו ונפלאותיו כענין שנאמר {ישעיהו מה, טו} אכן אתה אל מסתתר אלהי ישראל מושיע, כלומר אף על פי שאתה מסתתר – אתה הוא אלהי ישראל שעשית עמהם כמה נפלאות ואתה מושיע בכל עת ובכל שעה ועל ידי תשועתך רואים אותך בני אדם ואתה מתגלה להם ומכירים אותך, וג"כ בכאן ע"י מה שמחדש החדשים הוא מתגלה לבני אדם והוא כאלו מקבילין פניו.

זאת אומרת, בקידוש החודש מתגלה היסוד של **'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית'**, והיות והאדם רואה ומאמין בהתחדשות, יש בזה מעין הקבלת פני שכינה.

כדי להבין מה מונח כאן, נצטרך לחזור בחזרה לדברי הרב שוואב בספרו:

כותב הרב שוואב – והוסיף בזה המשגיח זצ"ל ממיר⁶, כי הנה מצד ההנהגה גופא אין בין נס נגלה לנס נסתר ולא כלום. וההבדל שביניהם אינו אלא שלהכרת הנס הנסתר זקוק להתבוננות והכרת הנס הנגלה הוא גם ללא התבוננות. אולם כל זה כשאנו דנים על הנס הנגלה לעצמו ועל הנס הנסתר לעצמו. אבל מאחר שהיו גם נסים גלויים, הנה מעתה אין צריך כל כך התבוננות כדי לגלות שגם הנס הנסתר הוא נס, וכמ"ש הרמב"ן בסוף פרשת בא, שלפיכך נעשו הנסים הנגלים ביציאת מצרים, כדי שמהם יתפרנסו הדורות הבאים אחריהם, להכיר כי אין בעולם טבע והכל הוא נס. הנס של יציאת מצרים הפקיע פעם אחת ולתמיד מכל הטעויות של אמונות השקל.

⁶ **ברוך שאמר**: ר' ירוחם ממיר זצ"ל.

הראשונה שנקראת **דצ"ר**, כנגד אלו שאמרו "אין אלוקים". הסדרה השניה שנקראת **עד"ש**, כנגד אלו שאמרו "יש אלוקים, אבל אינו משגיח על שפלים". הסדרה השלישית שנקראת **באח"ב**, כנגד אלו שאמרו "יש אלוקים, הוא משגיח על שפלים, אבל הוא לא יכל לשנות את הטבע".

אומרת התורה בספר דברים: {ד, לג} **הַשִּׁמֶע עִם קוֹל אֱלֹהִים מִדְּבַר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּאִשֶּׁר שָׁמַעְתָּ אֹתָהּ וַיֵּחִי:** {לד} **או הִנֵּה אֱלֹהִים לְבֹא לִקְחֹת לָךְ לֹא גֹי מִקֶּרֶב גֹּי בְּמִסֵּת בְּאֶתְּךָ וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבִיד חֲזָקָה וּבְזִרְעוֹ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֻלִּים כָּל אִשֶּׁר עָשָׂה לָכֶם ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרָיִם לְעֵינֶיךָ:** {לה} **אֹתָהּ הָרָאָת לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ.**

כותב הרמב"ן {סוף פרשת בא} – [ולמה נתן הקב"ה כ"כ הרבה מצוות הקשורות ליציאת מצרים, כגון תפילין, קריאת שמע – שחרית ערבית, ציצית, שבת ועוד?] **וכן** כל כיוצא בהן מצות רבות זכר ליציאת מצרים. והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלהים. כי הקונה מזוזה בזז אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה כבר הודה בחדוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל פנות התורה, מלבד שהודה שחסד הבורא גדול מאד על עושי רצונו, שהוציאנו מאותו עבדות לחירות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמו ...

מסופר המעשה⁷ על רבי ישראל סלנט זצ"ל מחולל תנועת המוסר בדור הקודם שהיה רגיל להתארח בבית מלון אצל יהודי ירא שמים המדקדק קלה כבחמורה. לאחר תקופה ממושכת שוב הזדמן רבי ישראל לאותו מלון והנה ראה שבעל הבית שינה את טעמו וכבר אינו מדקדק במצוות קלה כבחמורה והיה מגולח זקן ולבוש בבגדים לפי רוח האופנה, ונהפך להודי שומר מסורת בלבד.

רבי ישראל השתומם מה גרם לו לעשות תפנית חייו ורצה לעמוד על הנק' שגרמה לו לזה, סיפר לו בעל הבית שהסיבה היא מפני שהזדמן לו להיות במסעדה עם יהודי פורק עול שהזמין נקניק טריפה וראה שהוא אוכל בתיאבון גדול, וסבר שייחנק בגרונו מפני שעובר איסור, אך לדאבונו הרב ראה שלא קרה לו מאומה לכן נשבר לו, והגיע למסקנה שחלילה אין דין ואין דיין שישלם לו כגמולו.

רבי ישראל האזין בשתקה לדבריו וחך בדעתו מה להשיב, תוך כדי הדברים באה בתו הקטנה של בעל הבית מלון בצהלה כי קיבלה תעודה שהיא יודעת ומתמחת במוזיקה ובכלי נגינה. קרנו פניו של אביה מאושר בראותו את בתו מצליחה, אך רבי ישראל אמר לה: כדי שנוכל להוכיח שאת

ולפיכך לא מתו אותם שבתנורים כדמסיק בילקוט פרשה זו ובכנים נאמר אצבע אלהים הוא. הרי שבמכה זו גם החרטומים הודו והמליכו שמו ית', לומר שמכה זו ממנו ית' והודאת בעל דין כמאה עדים דמי.

ובסדר עד"ש נרמז כי הוא יתברך משגיח למטה בכל פרטי האישים, להוציא מלב האומרים שאין הקב"ה משגיח כי אם על כללות המין ולא בפרטות על כל דרכי איש, ולפי דבריהם הכל נכנס בערבוביא כי אין הבדל בין איש לחבירו ובין עובד אלהים לאשר לא עבדו, ע"כ בא עליהם הערב בערבוביא, וכתב והפלתי ביום ההוא את ארץ גושן אשר עמי עומד עליה לבלתי היות שם ערוב. וזה מופת חותך שיש הבדל בין צדיק לרשע ושהקב"ה משגיח על כל פרטי האישים, לכך נאמר שם למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ. לומר שהשגחתי הפרטית גם בתחתונים. וכן במכת הדבר כתיב והפלה ה' בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים. והיינו מצד השגחתו יתברך הפרטית. וכן בשחין שהיה האבק פורח בכל ארץ מצרים, ואעפ"כ הבדיל בין ישראל למצרים, לפיכך לא יכלו החרטומים לעמוד לפני משה, ר"ל שלא יכלו לעמוד בויכוח שהיה להם עם משה מפני השחין, כי לכל מכה נתנו סבה חוץ לזו שלא יכלו לתת סבה, כי כל המכות באו בפעם אחת על כל מצרים והחרטומים היו בכלל המכה, אבל מכת השחין בא תחילה על החרטומים ואח"כ על כל מצרים, שנאמר כי היה השחין בחרטומים ובכל מצרים. ע"כ לא יכלו לעמוד בויכוח, כי טען משה עליהם שחטאם גרם להם שלקו תחילה, לפי שעד הנה גרמו החרטומים קישוי לב פרעה בלהטיהם וכזביהם.

בסדר באח"ב פירש מהרי"א שבאו לאמת יכולת הש"י. ולי נראה שפרעה טען שתי רשויות הם, ע"כ נאמר במכה ראשונה של סדר באח"ב למען תדע כי אין כמוני בכל הארץ. רוצה לומר אין עוד מלבדו ית' איזו רשות אחר, מכלל שפרעה טען שיש עוד אלוה אחר ונראין הדברים שטען זה על מזל טלה והשמש, כי מצינו ששלשה מכות היו מונעים אור השמש והמזלות, כי ברדת הברד מסתמא היו השמים מתקדרים בעבים עד שלא יכלו לראות השמש כל זמן ירידת הברד, ובמכת הארבה כתיב ויכס את עין הארץ. היינו השמש כי היא עין הארץ, לפיכך ותחשך הארץ. וכן במכת החושך, וכן מכת בכורות בלילה, וכל זה ראינו שטען פרעה על השמש ומזל טלה שכחם גם כן גדול, ע"כ נאמר בברד אשר לא היה כמוהו, וכן בארבה נאמר לפניו לא היה ארבה כמוהו, וכל זה מופת למאמר כי אין כמוני בכל הארץ. וכל שכן מכת בכורים שהוא סימן להכנעת מזל טלה בכור לכל המזלות, ודבר זה מחוור יותר מן פ' מהרי"א, ולשון הכתוב מוכיח האומר כי אין כמוני.

אם ככה, אומר לנו **הכלי יקר** בשם **האברבנאל**, ג' סוגים של כופרים שהיו במצרים, כל אחד קיבל את המגיע לו; הסדרה

⁷ **ברוך שאמר:** כך מובא בספר **עטרת ישראל**.

ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו, הכל בגזרת עליון...

אומר לנו ר' **ירוחם ממיר**, אין הבדל בין נס לטבע; נס לא מחייב התבוננות, לעומתו הטבע – כן מחייב!

מספרת הגמרא {מסכת תענית כה, א} – מעשה בביתו של ר' חנינא בן דוסא **חד בי שמי** ערב שבת אחד **חזייה לברתיה דהוות עציבא** ראה ר' חנינא בן דוסא את בתו עצובה, **אמר לה: בתי למאי עציבת** מדוע את עצובה? **אמרה ליה: כלי של חומץ נתחלף לי בכלי של שמן והדלקתי ממנו אור לשבת** בטעות הדלקתי נרות שבת עם חומץ ולא עם שמן, וכעת אני חוששת שיכבה הנר. **אמר לה: בתי מאי איכפת לך מה את דואגת? מי שאמר לשמן וידלוק, הוא יאמר לחומץ וידלוק! תנא: ואכן היה אותו נר דולק והולך כל היום השבת כולו, עד שהביאו ממנו במוצא שבת אור להבדלה.**

שואל ר' **צדוק הכהן מלובלין**⁸, למה היה לו לר' חנינא בן דוסא לומר "מי שאמר לשמן וידלוק", מספיק שהיה אומר שהחומץ ידלק?

אלא ר' חנינא בן דוסא הכיר שהכל מהשי"ת שחונן לא היה אצלו שייכות למעשה נסים כלל, שזה רק מ שמורגל בטבע כמונו כשרואה דבר היוצא מן הטבע, הוא נס, כמו אצלנו שנראה מה ששמן דולק הוא בטבע, ושידלוק חומץ הוא נס – מה שאין כן ר' חנינא בן דוסא הכיר מפורש שהכל מהשי"ת "ומה שהשמן דולק הוא ג"כ בנס ממעשי השי"ת", והוא יאמר לחומץ וידלוק והכל אחד.

בספר מלכים ב' בפרק ו', מסופר שאלישע הלך עם בני הנביאים לחטוב עצים בירדן. א' מבני הנביאים חטב קורה ונפל לו הגרזן לתוך הירדן;

אומר הנביא: {מ"ב ו, ה} **וַיְהִי הָאֶחָד מִפִּיל הַקּוֹרָה וְאֵת הַבְּרָזֶל נָפַל אֶל הַמַּיִם וַיִּצְעַק הַנַּעַר אֶל אֱלִישֶׁע וַיֹּאמֶר אָהָה אֲדֹנִי וְהוּא שְׂאוּל נָפַל לִי הַגְּרָזָן לַמַּיִם וְהִנֵּה לִקְחֹתִי אוֹתוֹ בַּהֲשֵׁאלָה וְאִנִּי מוֹכֵרָהּ לַחֲזִירוֹ! {ו} **וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים אָנָּה נָפַל לְאִיפָה נָפַל הַגְּרָזָן? וַיֹּרְאֶהוּ אֶת הַמָּקוֹם – "הִנֵּה כָאן בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן!" וַיִּקְצֹב עֵץ הֵלֵךְ אֱלִישֶׁע וְהוֹרִיד חֲתִיכַת עֵץ מֵא' הַגְּזָעִים וַיִּשְׁלַךְ שָׁמָּה אֶת הַיַּרְדֵּן וַיִּצֹף הַבְּרָזֶל וְהַגְּרָזָן הִתְרוֹמֵם! {ז} **וַיֹּאמֶר הָרֶם לָךְ הִנֵּה, קַח אֶת הַגְּרָזָן שֶׁלְךָ! וַיִּשְׁלַח הַנַּעַר אֶת יָדוֹ וַיִּקְחֶהוּ.******

נשאלת השאלה – ולמה לקח אלישע דוקא חתיכת עץ וזרק אל המים, הוא יכל גם לומר "גרזן עלה!" מבלי לזרוק כלום?

בא הספר **להודות ולשבח**, ומביא את דברי ר' **צדוק הכהן** – מעשה אלישע היה כעין מעשה ר' חנינא בן דוסא, וכמו

יודעת לנגן, תואילי בטובך לנגן בפסנתר כדי שנראה שהאמת כדברך. הילדה נכלמה קמעה והסמיקה מבושה, אביה בעל הבית מלון נחלץ לעזרתה ואמר לו לרבי ישראל: הלא יש לה תעודה המעידה על כך שהיא קיבלה תואר אומן ומתמצאת בתחום הנגינה האם בשביל כל מי שיאמר אני לא מאמין לך שאת מקצועית היא תצטרך לנגן? הרי יש לה תעודה המעידה על כך!

השיב לו רבי ישראל סלנט במתק שפתיו: ישמעו אוזניך מה שפיך מדבר. עם ישראל – עם הנבחר היה לו השגחה נסית במצרים, ועל הים, ובמדבר בעמוד ענן ובעמוד אש לילה, ובירידת המן, השליו והבאר, "המוציא לך מים מצור החלמיש" והתורה היא התעודה שלנו וה' עשה לנו נסים כדי שנמשיך להאמין בו. ולא לכל אחד ולכל טיפש יעשה ה' ניסים כדי להראות השגחתו, קיבל היהודי בעל הבית מלון את דבריו הכנים ושינה את דרכו ושב לצור מחצבתו לדקדק במצוות קלה כבחמורה.

א"כ כל עם ישראל היו במצרים וראו איך המצריים חוטפים את עשרת המכות.

אומרת הגמרא {מסכת ר"ה יא, א} – **בר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרים.**

נשאלת השאלה – אם ככה, מה עשינו במצרים שישה וחצי חודשים – מהרגע שפסקה העבודה, ועד שיצאנו ממצרים?

שישה וחצי חודשים, היו עבורנו סמינר באמונה! המכות לא היו עבור פרעה, אלא עבורנו! אנחנו אומרים את זה בתפילת ערבית – **"העושה לנו נסים ונקמה בפרעה"**; הניסים היו לנו. לפרעה, זה היה נקמה.

אמר הסבא מקלם – השנה האחרונה לשהותנו במצרים, היתה בית-ספר של אמונה לעם ישראל.

עם ישראל למד אמונה במשך שנה שלמה! ישבו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, כדי ללמוד מה טמון בכל מכה ומכה; מה זה מכת דם ולמה פתח הקב"ה דוקא בה את עשרת המכות, למה היתה מכת צפרדע ומה מונח בה, למה במכה מסוימת משה יוצא לנילוס כדי להיות ליד פרעה כשהוא יוצא מן המים ובמכה אחרת הוא הולך אליו הביתה. למה הקב"ה אומר למשה לעשות כמה מכות, ומכות אחרות הוא אומר לאהרן לעשות – עם ישראל למדו כל מכה ומכה, כמו שלומדים סוגיה בש"ס!

ממשיך הרמב"ן ואומר – ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דבריו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין

⁸ פרי צדיק לחג הפסח, אות ל"ב.

באים המפרשים ושואלים שאלה עצומה;

הקב"ה נתן במצרים עשר מכות. לכאורה, לא היה צריך את כל העשר מכות. די היה לקב"ה להכות אותם במכה א' ומיד היינו יוצאים ממצרים; יכל הקב"ה לתת מכת דם במשך שלשה חודשים, ולאחריה היינו יוצאים ממצרים – כמה זמן בנאדם יכול להיות בצום, הרי א"א לשתות דם – ובנוסף כל הדגה מתה – אבל הקב"ה רצה להוציא מהמכה הזאת משהו;

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה ט, אות י'} – ממכת דם העשירו ישראל, כיצד, המצרי וישראל בבית אחד והגיגית מלאה מים, ומצרי הלך למלאות הקיתון מתוכה מוציאה מלאה דם, וישראל שותה מים מתוך הגיגית, והמצרי אומר תן לי בידך מעט מים ונותן לו ונעשו דם, ואומר לו נשתה אני ואתה מן קערה אחת, וישראל שותה מים והמצרי דם, וכשהיה לוקח מישראל בדמים, היה שותה מים, מכאן העשירו ישראל.

במכת הדם הוכיח לנו הקב"ה שהוא שולט בכל רגע ורגע בטבע – שתי טיפות סמוכות אחת לשנייה – ליהודי מים ולמצרי דם!

א"כ בשביל מה היה צריך להביא עליהם עוד תשע מכות נוספות, וכי לא הספיקה מכת הדם לבדה?!

נסביר את הדברים במשל:

היה פעם ילד א' טיפש שבאו אליו החברים ואמרו לו: "אתה רוצה להרגיש איך זה לטוס במטוס, והרי לעולם אתה לא טטוס באמת?"

"בסדר – מסכים!"

לקחו את הילד – שמו אותו בתוך שק – קשרו את השק – שמו אותו בירידה הכי תלולה של השכונה – ונתנו לו בעיטה קטנה – והופ הוא מתחיל להתגלגל!

אותו טיפש מתחיל לקבל מכות בראש ומתחיל לצעוק לעזרה – "תצילו אותי!!!" – אבא שלו מגיע ומוציא אותו מתוך השק ורואה שכולו חבול – "אוי ואבוי לך אם עוד פעם א' אני אראה אותך נכנס לתוך שק!!!" , אומר לו האבא.

"אבא אני מבטיח לך – לעולם לא אכנס שוב פעם לשק!!!"

לא חולף שבוע, ומגיעים אליו שוב פעם אותם ילדים – "תגיד מושיל"ה, נסעת פעם בחללית???"

"לא"

"אולי תנסה – תרגיש בעננים!!!"

שמצינו אצל ר' חנינא בן דוסא שלפני שאמר שיהיה נס שהחומץ ידלוק, הקדים ואמר "מי שאמר לשמן וידלק, יאמר לחומץ וידלק", שגם הטבע הוא נס, ואח"כ אמר 'ויאמר לחומץ וידלוק'. וכפי שביאר הפרי צדיק, וכן אלישע הקדים והשליך קודם את העץ לירדן, כדי להורות בחוש, דכמו שהעץ הרי צף על פני המים, דגם הטבע הוא נס, כן ג"כ יצוף הברזל על מי הירדן.

כי מי שאמר לעץ ויצוף, יאמר לברזל ויצוף, "ולא היה אצל (אצל אלישע) שייכות למעשה ניסים כלל, והכיר מפורש שהכל מהשי"ת, ומה שהשמן דולק (העץ צף) הוא ג"כ בנס ממעשי השי"ת, והוא יאמר לחומץ וידלוק (לברזל שיצוף) והכל אחד" (לשון הפרי צדיק).

עכ"ד.

ישנו פסוק שאומרים אותו בני עדות אשכנז, בזמן ברכת הלבנה – {שיה"ש ב, ט} **משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים** – ולמה אומרים את הפס' הנ"ל דוקא בקידוש הלבנה?

אומרים המפרשים, אין הבדל בין אדם שמסתכל מן החלון לבין אדם שמסתכל מן החרך (חרץ, חור) – הוא רואה את אותו הדבר משניהם. ההבדל הוא לגבי; כשהוא מציץ מהחלון – אתה רואה אותו. אבל כשהוא מציץ מהחור שבדלת – אתה לא רואה אותו. כלפי מה הדברים אמורים? – כל היסוד של יציאת מצרים היה, להראות לנו שהקב"ה שולט עלינו בכל רגע ורגע, רק בזמן שהיינו במצרים ראינו את הקב"ה בכל רגע ורגע – בכל מכה ומכה שהביא על המצריים. כל מכה היתה נס עצום, עד שיכלו לראות את הקב"ה בחוש! – היה מצב של '**משגיח מן החלונות**' – כל א' הורה באצבע ואמר: "**זה אלי ואנוהו**". אבל היום, ההנהגה היא של 'טבע' – '**מציץ מן החרכים**'.

זה מה שמונח בברכת הלבנה;

כותב הרב שוואב – ומעתה הרי מצאנו מקום הקשר שבין חידוש החודש ליציאת מצרים. שני ענינים אלה הם המורים על הנהגת הקב"ה את עולמו בכל עת ובכת שעה. ולפני יציאת מצרים הראו להם לישראל כי קיימת הנהגה של חידוש בבריאה וזו תהיה ההנהגה ביציאת מצרים. וזהו גם כוונת רבינו יונה, שכשם שעל ידי הנפלאות שעשה הקב"ה לעמו רואים אותו בני אדם כמו כן על ידי מה שמחדש החדשים הוא מתגלה לבני אדם.

לפני יציאת מצרים גילה להם הכתוב את התכלית של יציאת מצרים באמרו: "החודש הזה לכם", כלומר עליכם להתבונן ביציאת מצרים ולגלות על כל ההנהגה (כמ"ש הרמב"ן), כשם שהתבוננות בחידוש החודש מגלה על כל ההנהגה.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

"בסדר – מסכים!"

שאל אותו הרב – "תגיד, במה אתה עובד, שאני אדע במה לברך אותך?"

"כבוד הרב, אל תשאל שאלות. תברך וזהו... מה זה משנה במה אני עובד?!"

"אם אתה רוצה ברכה, תענה על השאלה, אחרת, אני לא מברך".

מסתכל ימין ושמאל, רואה שאין אף אחד, ואומר לרב: "אני גנב, זה המקצוע שלי" 😊

הרב עוצם את העיניים... לפני שהוא מברך אותו, הוא צועק לאשתו – "רבקה!!! תשימי את כל התכשיטים בכספת! שהברכה לא תתחיל ישר מפה". ☺

אומר לנו החזון איש, יש אנשים שהם 'זמרי ביטחון'. מי שצריך חיזוק בענייני ביטחון, בא אליהם!

אתה בא אליו ואומר לו שיש לך קשיים בפרנסה – "דוד, מה קרה לך? מה אתה בלחץ? הקב"ה זן ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כנים. מה אתה מודאג? בחיך, הדלקת נר לרשב"י? תתחיל להדליק, תראה איך הכל זורם! אם תרצה אתן לך קמע, תראה איך יתחילו לצמוח לך חרובים בפתח הבית" ☺

הוא מאמין חזק בכל הפסוקים, הוא יודע כל מה שזז בענייני הביטחון!

יש לו ברוך ה' סופר-מרקט עם שמונה קופאיות, מרויח טוב, הכל הולך מצוין ברוך ה'! כל מי שבא אליו עם קשיים בפרנסה, נותן לו עלה אחד מהערבה – "קח את זה, אתה תהיה מסודר".

יום אחד מתעורר האיש ומוצא שלט מול ה'סופר' שלו – 'כאן יפתח בע"ה בל"ג בעומר סופר רמי לוי'; הדופק כבר לא עובד כמו שצריך והוא מתחיל לשאול את החברים – "אתם מכירים את מי שפותח כאן את החנות?"

"רמי לוי"

"אין לו מקום אחר, רק פה!?!?"

"אדון דוד, מה קרה?! אתה רוצה, יש לי פה ערבה – תדביק אותה על החלון של רמי לוי" ☺

כל 'זמרי הביטחון' הם זמרים, כל זמן שלא נגעו להם ב'רגליים' שלהם. ברגע שמישהו נגע להם בפרנסה, כל השירה של הביטחון נעלמת. ואז מה הוא עושה?! בהתחלה לא נעים לו, כי הוא היה 'זמר הביטחון מספר 1'. אבל אחרי

הלכו החברה והכניסו אותו לתוך חבית וגלגלו אותו במדרגות – ושוב פעם הוא צועק לעזרה, ואז מגיע אבא שלו – "אמרתי לך לא להיכנס לתוך שק, נכון??"

"נכון. אבל עכשיו זה היה חבית, חשבתי שזה לא נורא כמו השק!"

אומרים המפרשים, ישנם אנשים שלא יודעים לעשות השלכות ממקרה למקרה – לאחר מכת הדם כולם ידעו שהקב"ה יודע לעשות דם במים, אבל להביא את כל הג'ונגל הם לא האמינו שהוא מסוגל להביא!

בא דוד המלך, ואומר את הדברים במפורש – {תהלים עח, יג} **בָּקַע יָם וַיַּעֲבִירָם וַיַּצֵּב מַיִם כְּמוֹ נָדָּ: {יד} וַיִּנָּחֵם בַּעֲנַן יוֹמָם וְכָל הַלַּיְלָה בְּאֹר אֵשׁ: {טו} יִבְקַע צָרִים בַּמִּדְבָּר וַיִּשְׁקֵךְ כְּתֹהֲמוֹת רֶבֶה: {טז} וַיּוֹצֵא נֹזְלִים מִסְּלַע וַיּוֹרֵד כְּנָהֲרוֹת מַיִם –** כמה ניסים עשה לנו הקב"ה במדבר! – ומה עשו עם ישראל?!! – {שם יז} **וַיִּסְּפּוּ עוֹד לַחֲטָא לֹא לְמִרְוֹת עֲלִיוֹן בְּצִיָּה: {יח} וַיִּנְסּוּ אֶל בִּלְבָבָם לִשְׁאֹל אֲכָל לִנְפָשָׁם: {יט} וַיִּדְּבְרוּ בְּאֵלֵהֶם אָמְרוּ הֲיֹכֵל אֵל לַעֲרֹךְ שִׁלְחָן בַּמִּדְבָּר: {כ} הֵן הִכָּה צוּר וַיִּזְבּוּ מַיִם וַנַּחֲלִים וַיִּשְׁטְפוּ הַגִּם לֶחֶם יֹכֵל תֵּת אִם יִכִּין שָׁאֵר לְעַמּוֹ;**

לכאורה לא מובן. אם אתם מבינים שהוא יכול לתת מים, אז הוא לא יכול לתת גם לחם – מה ההבדל בין מים ללחם?!

התשובה היא, שעד שהאדם לא רואה בעיניו את הדבר – הוא לא מאמין. הוא לא יודע להשליך מדבר לדבר.

היסוד שעלינו להוציא מכאן, הוא יסוד האמונה בקב"ה; כולנו מאמינים שהקב"ה היה הווה ויהיה, והוא מנהיג את הבריאה בכל רגע ורגע. אבל כשהדבר מגיע לשעת מבחן, האדם לא בטוח שהוא יצליח לעמוד במבחן הזה – פתאום כל ה'אמונה' שהיתה לו נעלמת ברגע!

כותב החזון איש {אמונה וביטחון, פרק ב} – **נקל להיות בוטח בשעה שאין עיקר התפקיד של הביטחון, אך מה קשה להיות בוטח בשעת תפקידו באמת, נקל לשגר בפיו ובשפתיו את הביטחון, שהוא להלכה ולא למעשה, רק כמתענג על דמיונות מזהירים ומשמחים, ומרוב הימים הוא מטעה את עצמו ומטעה את אחרים, כי אמנם עלה על בני גילו במידת הביטחון, ולאמיתת הדבר משמש במדה זו להטבת חלומות נעימים על העתיד הכמוס.**

היה יהודי אחד שבא להתברך מהרב – "רב'ה, תברך אותי לפרנסה טובה. קשה לי!"

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

מושיע! הענין הוא ללמוד מיציאת מצרים בכל רגע ורגע! לקחת את מכות מצרים ולהשרישם בלבבותנו – שהקב"ה היה הווה ויהיה, ושולט באוויר בים וביבשה בכל רגע ובכל מצב!!!

ולכן אומר לנו **בעל ההגדה** – "יכול מראש חדש?" – כלומר, כדי להגיע ליסוד האמונה, צריך להביט תחילה במצות קידוש החודש! בכל חודש וחודש הלבנה מתחדשת, ולכן אנחנו מונים ללבנה – למה? כדי שנשריש בלבבותנו, שהקב"ה 'מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית'. שנדע שגם כשהקב"ה נמצא במצב של 'מציץ מן החרקים' הוא בדיוק כמו שהוא במצב של 'משגיח מן החלונות'; כמו שבמצרים ראינו אותו בחוש – כך בדיוק צריכה להיות האמונה כעת, ללא שום שינוי! – וזהו היסוד העצום של חודש ניסן!

אומרת הגמרא {מסכת ר"ה יא, א} – בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל.

שמתחילים לטפס לו על הפרנסה, הוא מגייס את כל 'כוחות הביטחון', כדי להילחם כנגד אותו בנאדם – "דבר איתו... יורד לשדה חבירו"... תגיד לו שאני אפעיל את הרב הזה שיוציא עליו חרם ויגמור לו את העסק! הוא בא ופותח לי עסק מול החנות – הוא לא מתבייש?!"

"אדון דוד מה אתה בלחץ? יהיו פה הרבה סופרים בסביבה, אם אצלך לא יהיה חלב, אז יקנו אצלו – מה הבעיה? אתה חושב שיחסר לך משהו ממה שנגזר עליך?!"

אומר החזון איש – כל 'זמרת הביטחון' נעלמת לבנאדם ברגע שנגעו בו. אדם כזה לא נקרא 'אדם מאמין'.

היסוד הוא, שאדם יכול לדבר אמונה – {תהלים קט"ז, י} **האמנתי כי אדבר**, אבל כשמגיעה שעת המבחן, כל ה'זמרים הגדולים' של הביטחון נופלים!

באה מצות קידוש הלבנה בכל חודש, כדי לומר לנו – גם במצב של חושך – במצב של 'אל מסתתר' – אלוקי ישראל

ויהי רצון שבזכות החיזוק באמונה, נזכה עוד השנה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בבית המקדש שיבנה ב"ב אמן ואמן!!!

פרשת תזריע – לגלות את הלבן האמיתי – שנת תשע"ט.

ומבִּרְכוֹ, שֶׁנֶאֱמַר (יחזקאל טז, ו): וְאָעֲבַר עָלֶיךָ וְאָרָאךָ מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמֶּיךָ וְגו', ח"י בְּדָם הַפֶּסֶח, ח"י בְּדָם מִלֵּה.

מכאן שפרשת השבוע וחג הפסח מתחברים יחד. עם כל זאת, נעסוק היום דוקא בנושא הצרעת ונחבר אותו לענייני הפסח; הנושא שמחבר לנו את נושא המצורע לחג הפסח, רמז בדברי האבן עזרא בפרשת שבוע הבא – פרשת מצורע;

כותב **האבן עזרא** – **עץ ארז ואזוב**. והנה המצורע והבית המנוגע וטומאת המת¹⁰ קרובים, והנה גם הם כדמות פסח מצרים.

א"כ האבן עזרא מוצא לנו את הקשר בין המצורע לפסח דוקא בהזאה באגודת האזוב.

מהדברים האלה, הייתי רוצה ללכת לכיוון אחר וללמוד יסוד בעבודת השם:

אומרת התורה בפרשת שמות: {ב, כג} וַיְהִי בַיָּמִים הָרִבִּים הֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֹּאנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שְׁוַעֲתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבָדָה.

אמנם אומרת לנו התורה כאן שפרעה מת, אבל המדרש אומר שאין הכוונה שהוא מת, אלא שהוא קיבל צרעת¹¹;

אומרת הגמרא {מסכת נדרים סד, ב} – **ותניא: ארבעה חשובין כמת: עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים...**

אומר המדרש {שמות רבה, פרשה א, אות לד} – **וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, שֶׁנֶּצְטָרַע וְהַמִּצְרָע חָשׁוּב כְּמַת, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב, יב): אֵל נָא תְהִי כְמַת, וְאָמַר (ישעיה ו, א): בְּשָׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ, וַיֹּאנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לָמָּה נִתְאַנְחוּ, לִפְיָ שְׁאֵמְרוּ חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם אֵין לָךְ רְפוּאָה אִם לֹא נִשְׁחַט מִקְטָנִי יִשְׂרָאֵל מֵאָה וְחֲמִשִּׁים בְּעָרֵב וּמֵאָה וְחֲמִשִּׁים בְּבָקָר, וְרֹחֵץ בְּדַמֵּיהֶם שְׁתֵּי פְעָמִים בַּיּוֹם כִּיֹּן שִׁשְׁמָעוּ יִשְׂרָאֵל גְּזֵרָה קָשָׁה, הַתְּחִילוּ מִתְאַנְחִים וְקוֹנְנִים.**

במדרש הגדול כתוב, שלא החרטומים נתנו לו את העצה לרחוץ בדם הילדים, אלא ג' יועציו;

¹⁰ **ברוך שאמר:** הכוונה לפרה אדומה.

¹¹ **ברוך שאמר:** אותו הדבר כתוב לגבי דתן ואבירם: {שמות ד, יט} **כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמִּבְקָשִׁים אֶת נַפְשָׁךְ וּפִירְשִׁי: כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים.** מי הם, דתן ואבירם. חיים היו, אלא שירדו מנכסיהם, והעני חשוב כמת.

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת תזריע. השבת, שבת ראש חודש ניסן – 'שבת החודש', למפטיר נקרא פס' מפרשת בא – {שמות יב, ב} **הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים וְגו'.**

פותחת הפרשה במצות ברית מילה: {ויקרא יב, ב} **דָּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וְלִדָּה זָכָר וְטָמְאָה שְׁבַעַת יָמִים כִּימֵי נִדַת דְּוָתָהּ תִּטְמָא:** {ג} **וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בָּשָׂר עָרְלָתוֹ.**

אם נרצה לקשר את הפרשה לחג הפסח הבעל"ט, נוכל לקשר אותה למצות ברית המילה; אמרו חז"ל, שלעם ישראל לא היו מצוות כדי לצאת ממצרים, ולכן מה עשה הקב"ה?

אומר רש"י⁹ – היה ר' מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר (יחזקאל טז ח) וּמִיָּד עָלֶיךָ וְאָרָאךָ וְהִנֵּה עֵתָךְ עַתְּ דְּדִים, הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו ולא היו בידם מצוות להתעסק בהם כדי שיהיו, שנאמר (שם ז) וְאֵת עָרוֹם וְעֵרִיָּה, וְנָתַן לָהֶם שְׁתֵּי מִצְוֹת דָּם פֶּסַח וְדָם מִלֵּה, שְׁמָלוּ בְּאוֹתוֹ הַלֵּילָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ו) מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמֶּיךָ, בְּשָׁנֵי דְמִים, וְאָמַר (זכריה ט יא). גַּם אֶת בְּדָם בְּרִיתְךָ שֶׁלַחְתִּי אֲסִירֶיךָ מִבּוֹר אֵין מִים בּוֹ, וּלְפִי שֶׁהֵיוּ שְׁטוּפִים בְּעַבְדוּת זָרָה אָמַר לָהֶם (פסוק כא) מִשְׁכּוֹ וְקָחוּ לָכֶם, מִשְׁכּוֹ יְדִיכֶם מִעַבְדוּת זָרָה וְקָחוּ לָכֶם צֶאֱן שֶׁל מִצְוָה.

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה יט, אות ה} – **וְהָיָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבַקֵּשׁ לְגַאֲלוֹ וְלֹא הָיָה לָהֶם זְכוּת, מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא לְמֹשֶׁה וְאָמַר לוֹ לֵךְ וּמַהוּל אוֹתָם. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים, שֶׁם הָיָה יְהוֹשֻׁעַ שֶׁמֶל אוֹתָם, שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ה, ב): וְשׁוּב מִלֵּא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנִית, וְהִרְבָּה מִהֵן לֹא הָיוּ מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם לְמוֹל, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיעֲשׂוּ הַפֶּסַח וְכִיֹּן שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה אֶת הַפֶּסַח גָּזַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַרְבַּע רִחוּת הָעוֹלָם וְנוֹשְׁבוֹת בִּגְן עֵדֶן מִן הָרִחוּת שֶׁבִּגְן עֵדֶן הָלְכוּ וְנִדְּבְקוּ בְּאוֹתוֹ הַפֶּסַח, שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ד, טז): עוֹרִי צָפֹן וּבֹאֵי תִימֹן, וְהָיָה רִחוֹ הוֹלֵךְ מִהֵלֶךְ אֲרָבֵעִים יוֹם, נִתְכַּסּוּ כָּל יִשְׂרָאֵל אֶצֶל מֹשֶׁה אָמְרוּ לוֹ בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ הֶאֱכִילֵנוּ מִפֶּסַחְךָ, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ עֵינֵיהֶם מִן הָרִיחַ, הָיָה אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם אֵין אֹתָם נְמוּלִין אֵין אֹתָם אוֹכְלִין, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה וְאֵל אֶהֱרֹן זֹאת חֻקַּת הַפֶּסַח וְגו', מִיָּד נִתְּנוּ עֶצְמוֹן וּמָלוּ, וְנִתְעַרְבַּ דָּם הַפֶּסַח בְּדָם הַמִּלֵּה, וְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹבֵר וְנוֹטֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְנוֹשְׁקוֹ**

⁹ **ברוך שאמר:** בפרשת בא, על הפס' {שמות יב, ו} **וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמַרְתָּ עַד אֲרָבֵעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשִׁחַטוּ אוֹתוֹ כָּל קֹהֵל עַד יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרִבִים.**

אומרת התורה בפרשת השבוע: {יג, א} וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר: {ב} אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת ויהי בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים: {ג} וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ושער בנגע הפך לבן ומראה הנגע עמק מעור בשרו נגע צרעת הוא וראה הכהן וטמא אותו.

באים חז"ל במסכת נגעים, ודנים כמה נגעים ישנם;

אומרת המשנה {מסכת נגעים פ"א מ"א} – מראות נגעים מראות נגעי עור הבשר **שנים שנה ארבעה** שכן בתורה נאמר {ויקרא יג, ב} אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת, ובאה המשנה ללמד ששני מראות נגעים כתובים בפירוש בתורה, והם שאת ובהרת וחכמים הוסיפו עליהם עוד שניים: התולדה של שאת והתולדה של בהרת, שלמדים אותם מן הכתוב 'או ספחת', שמשמעה לשון טפלה, והטיל הכתוב 'ספחת' בין שאת לבהרת, לומר לך, שיש תולדה לשאת ויש תולדה לבהרת. ארבעה מראות אלו נבדלים ביניהן בלובן שבנגע: **בהרת עזה כשלג** היינו שהיא לבנה ביותר, שאין בלובן למעלה הימנה, שנאמר {ויקרא יג, ד} ואם בהרת לבנה היא, ודרשו: היא לבנה ואין למעלה ממנה לבנה (גמרא שבועות י', ב): ולבנוניתה כשלג, כמו שנאמר {במדבר יב, י} והנה מרים מצורעת כשלג, ומכאן שהלובן החזק ביותר במראות הצרעת הוא מראה השלג, והשם 'בהרת' מורה על הבהירות בלובן, מלשון 'בהר הוא בשחקים' {איוב לז, כא}. **שניה לה** לבהרת, היינו תולדתה **כסיד ההיכל** לבנה כסיד הלבן שבקירות ההיכל, שמלבנים אותם בכל שנה קודם פסח; **והשאת כקרום ביצה** לבנה כקרום הביצה שתחת קליפתה; ונקרא 'שאת', לפי שנראה מנושא ומוגבה כנגד הבהיר ממנו, כמראה הצל שהוא גבוה מן החמה. **שניה לה** לשאת, תולדתה, **כצמר לבן** לבנה כצמר נקי של כבש בן יומו, **דברי רבי מאיר** שלדעתו 'בהרת' היא המראה הלבן ביותר ושאת היא המראה הכהה ביותר בלבנוניותו בכל ארבעת המראות, ושאר שני המראות, היינו התולדות, הם הממוצעים בלבנוניותם בין שאת לבהרת, וסובר ר' מאיר, שהתולדה של שאת בלבנוניתה בהירה יותר מהתולדה של בהרת, לפי שנאמר {ויקרא יג, י} "שאת לבנה". ועל כרחק כוונת התורה לתולדה של שאת שהיא לבנה יותר מתולדתה של בהרת (הר"ש; ברטנורא). **וחכמים אומרים, השאת כצמר לבן, שניה לה כקרום ביצה** שלדעת חכמים שני האבות, בהרת ושאת, הם המראות הלבנים ביותר, והיינו: בהרת עזה כשלג, ושאת לבנה כצמר לבן, ושתי התולדות הן המראות הכהים מהאבות, והיינו שהתולדה של בהרת לבנה כסיד ההיכל. והתולדה של שאת כקרום ביצה, כלומר המראה הבהיר שבתולדות הוא תולדתו של הבהיר שבאבות (הר"ש; ברטנורא) והלכה כחכמים.

בא הש"ך על התורה ומוצא רמז נפלא בארבעת הצרעות;

כותב השפתי כהן – שאת ספחת בהרת צרעת. ראשי תיבות **סב"ץ** והם רמז לארבעה אבות נגעים הנזכרים במשנה (נגעים פ"א מ"א) בהרת עזה כשלג, שניה לה כסיד ההיכל,

כותב המדרש הגדול – דתנו רבנן שלשה יועצין היו לפרעה כשנצטרע שאל לרופאים מה ירפא אותו. בלעם יעץ שיקח את היהודים לשחטן ולישטף מדמן ובו מתרפא. איוב שתק באותה עצה כאילו הודה. יתרו שמע וברח. זה שיעץ נהרג וזה ששתק נתיסר וזה שברח זכה להוסיף אות אחת על שמו – בתחילה היה יתר ולבסוף יתרו.

עוד, כותב ספר הישר – ויהי כאשר נגע ה' את פרעה מלך מצרים וישראל את חכמיו ואת חרטומיו לרפאות. ויאמרו לו חכמיו וחרטומיו כי אם יותן מדם ילדים קטנים אל הנגע ההוא ונרפא לו. וישמע אליהם פרעה וישלח סריסיו גושנה אל בני ישראל לקחת ילדיהם הקטנים. וילכו סריסי פרעה ויקחו ילדי בני ישראל מחיק אמותם בחזקה ויביאום אל פרעה יום יום. ילד ליום ילד ליום וישחטום הרופאים ויתנו אל הנגע ככה יעשו כל הימים. ויהי מספר הילדים אשר שחט פרעה שלש מאות ושבעים וחמשה ילדים. ולא שמע ה' אל רופאי מלך מצרים ויהי הנגע הולך וחזק ורב מאוד. ויהי פרעה בחולי הנגע ההוא עשר שנים ולב פרעה הולך וקשה על בני ישראל. ויהי מקץ עשר שנים ויוסף ה' לפרעה מלך מצרים שבר על שבר ומכה על מכה. ויכה ה' בשחין רע וחולי הבטן ויהפך הנגע ההוא לשחין רע ... ויחזק החולי על המלך מאד ויבאש בשרו כבשר החלל המושלך על פני השדה בעת הקיץ לחום השמש. וירא המלך כי חזק עליו חליו מאד ... ויהי מקץ שלשת ימים וימת המלך בבשת וכלימה ובחרפה. וישאוהו עבדיו ויקברוהו בקברי מלכי מצרים בצוען מצרים. ולא חנטוהו כמשפט המלכים כי הבאיש בשרו מאד ולא יכלו לגשת אליו לחנוט אותו מפני הריח ויקברוהו בבהלה ...

אם מחפשים צרעת בעיני הפסח, אז מצאנו אותה כאן אצל פרעה.

צרעת נוספת, מצאנו אצל משה רבינו כאשר נגלה אליו הקב"ה בסנה – {שמות ד, א} ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא נראה אליך ה': {ב} ויאמר אליו ה' מה זה בידך ויאמר מטה: {ג} ויאמר השליכהו ארצה וישלכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו: {ד} ויאמר ה' אל משה שלח ידך ואחז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו: {ה} למען יאמינו כי נראה אליך ה' אלהי אבותם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב: {ו} ויאמר ה' לו עוד הבא נא ידך בחיקך ויבא ידו בחיקו ויוצאה והנה ידו מצרעת כשלג.

ממילא, גם מלך מצרים היה מצורע וכך גם הגואל – משה רבינו – כשבא לגאול אותנו, היה מצורע.

לאחר הדברים האלה, באו ניכנס לנושא הצרעת ובסיום הדברים נבין את הקשר שלה לחג הפסח:

אומרת התורה בסוף פרשת וישב: {בראשית מ, א} וְיִהְיֶה אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חֲטָאוּ מִשְׁקָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְהָאֶפֶה לְאֹדְנֵיהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם.

אומרים חז"ל {בראשית רבה, פרשה פח, אות א} – וְיִהְיֶה אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חֲטָאוּ {בראשית מ, א}, (תהלים לט, ט): מֶלֶךְ פֶּשַׁע הַצִּילִי חֲרַפְתָּ נָבֵל אֶל תְּשִׁימֵנִי, רַבִּי חֲמַא בִּר חֲנִינָא וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בִּר נַחֲמָן, רַבִּי חֲמַא בִּר חֲנִינָא אָמַר לֹא הָיוּ רְאוּיִין אֲמוֹת הָעוֹלָם שִׁיְהִיָּה בָּהֶם דְּוִיִּים וְסִכּוּפִין, וְלָמָּה יֵשׁ בָּהֶם דְּוִיִּים וְסִכּוּפִין, אֲלֵא שְׁלֹא יִהְיוּ מוֹנִים אֶת יִשְׂרָאֵל וְאוֹמְרִין לָהֶם אָמָּה שֶׁל דְּוִיִּים וְסִכּוּפִין אֲתֵם¹³, עַל שֵׁם חֲרַפְתָּ נָבֵל אֶל תְּשִׁימֵנִי. וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בִּר נַחֲמָן אָמַר לֹא הָיוּ אֲמוֹת הָעוֹלָם רְאוּיִים שִׁיְהִיָּה בָּהֶם מַעֲלָה חֲטָטִים, וְלָמָּה יֵשׁ בָּהֶם מַעֲלָה חֲטָטִים, אֲלֵא שְׁלֹא יִהְיוּ מוֹנִין אֶת יִשְׂרָאֵל וְאוֹמְרִים לָהֶם לֹא אָמָּה שֶׁל מִצְרַעִים אֲתֵם, עַל שֵׁם חֲרַפְתָּ נָבֵל אֶל תְּשִׁימֵנִי. דְּבַר אַחֵר, מֶלֶךְ פֶּשַׁע הַצִּילִי וְגו', זֶה יוֹסֵף, לִפִּי שִׁכְתוּב בּוֹ {בראשית לט, יד}: וַתִּקְרָא לְאַנְשֵׁי בֵיתָהּ וְגו', נִתְּנָה אוֹתוֹ בְּפִיהֶם שֶׁל כָּלֶם, אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹטֵב שִׁיפְנוּ אֵלָיו בְּאֵלָיו וְאֵל יִפְנוּ לְצַדִּיק הַזֶּה, הִדָּא הוּא דְּכִתְיָב: וְיִהְיֶה אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חֲטָאוּ וְגו'.

דבר נוסף, אומרת הגמרא {מסכת ערכין טז, א} – א"ר יוחנן: על שבעה דברים נגעים באין: על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבעת שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגזל ועל צרות העין.

מתוך השבעה דברים שמונה כאן הגמרא, ארבעה דברים לא שייכים בכלל לאומות העולם: לשון הרע – וכי נצטוו אומות העולם על שמירת הלשון?! – לא! וכך גם שבעת שוא, גסות הרוח וצרות העין – אלו מצוות שלא שייכות אליהם כלל וכלל!

משמע מכאן, שכל נושא הצרעת נועד עבור ישראל ולא עבור אומות העולם – וא"כ דברי המדרש שהבאנו צריכים ביאור – איך יכול שע"פ דבריו, הצרעת נועדה לאומות העולם וכלשוננו: "אלו לאומות העולם, אבל אתם לאכל ולשתות ולשמח";

והשאת כקרום ביצה, שניה לה כצמר לבן. שלג סיד ביצה צמר, ומחית בגימריטא מחיה בכעדשה.

אומר המדרש {ויקרא רבה, פרשה טו, אות ד} – אָדָם כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ, הִדָּא הוּא דְּכִתְיָב {משלי יט, כט}: נָכוֹנוּ לִלְצִים שְׁפָטִים, מוֹכְנִים הָיוּ לִלְצִים דִּינִים. בְּנֶהֱג שְׁבַע עוֹלָם אָדָם רֹכֵב עַל הַחֲמֹר פְּעָמִים שְׁסוּרָח עָלָיו וּמִכָּהוּ, פְּעָמִים שְׁשׂוּחַק עָלָיו וּמִכָּהוּ, בְּרֵם הָכָא נָכוֹנוּ לִלְצִים שְׁפָטִים וּמִהֲלָמוֹת, מִשָּׁל לְמִטְרוֹנָה שְׁנִכְנֶסָה לְתוֹךְ פְּלִטִין שֶׁל מֶלֶךְ, כִּיּוֹן דְּחִמִּית {שְׂרָאָתָה} מְגַלְבִּיא תֵּלָן, דְּחִלַּת {כְּלִי עִנְיָשָׁה, כְּגוֹן מִקְלוֹת וְשׁוּטִים} אָמַר לֵה הַמֶּלֶךְ אֶל תִּתְּרֵאֵי אֵלָיו לְעַבְדִּים וּלְשִׁפְחוֹת, אֲבָל אֶת לְאָכֵל וּלְשִׁתּוֹת וּלְשִׁמְחָה. כִּיּוֹן שִׁשְׁמַעוּ יִשְׂרָאֵל פְּרִשְׁתָּ נִגְעִים נִתְּרָאוּ, אָמַר לָהֶם מִשָּׁה אֶל תִּתְּרָאוּ אֵלָיו לְאֲמוֹת הָעוֹלָם, אֲבָל אֲתֵם לְאָכֵל וּלְשִׁתּוֹת וּלְשִׁמְחָה¹², שְׁנֶאֱמַר {תהלים לב, י}: רַבִּים מְכַאֲבִים לְרָשָׁע וְהַבּוֹטָח בָּה' חֶסֶד יִסּוּבְּבוֹ.

קוראים את המדרש ולא מבינים, וכי הצרעת זה לאומות העולם – והלא כל הצרעת זה בשביל עם ישראל?! – והראיה מדברי האור החיים;

אומר האור החיים הקדוש – אדם כי יהיה בעור וגו'. פירוש על דרך אומרם ז"ל (ב"מ קיד:): אתם קרויים אדם ואין או"ה קרויים אדם, שאין האומות מטמאין בנגעים, ומכאן הוכחה שאין גוים מטמאין בנגעים שאמרו במסכת נגעים בתחלת פרק י"א.

כותב הרמב"ן – והבגד כי יהיה בו נגע צרעת. זה אינו בטבע כלל ולא הווה בעולם וכן נגעי הבתים אבל בהיות ישראל שלמים לה' יהיה רוח השם עליהם תמיד להעמיד גופם ובגדיהם ובתייהם במראה טוב וכאשר יקרה באחד מהם חטא ועון יתהווה כיעור בבשרו או בבגדו או בביתו להראות כי השם סר מעליו ולכך אמר הכתוב (להלן יד לד) ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם כי היא מכת השם בבית ההוא...

א"כ איך יכול להיות שהמדרש אומר לנו שכל הצרעת נעשתה בשביל אומות העולם!?

שאלה נוספת שצריכה ביאור;

¹² **ברוך שאמר:** המדרש רבה בחומש במדבר אומר את הדברים רק בשינוי לשון {במדבר רבה, פרשה יג, אות ד} – אֵלָיו לְעַבְדִּים וּלְשִׁפְחוֹת הֵם, אֲבָל אֶת לְאָכֵל וּלְשִׁתּוֹת וּלְהִתְכַבֵּד. כֵּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּשִׁשְׁמַעוּ פְּרִשְׁתָּ אֵלּוֹת וּנְגָעִים הִתְחִילוּ מִתְּרֵאִין, אָמַר לָהֶם מִשָּׁה אֵלָיו לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אֲבָל אֲתֵם לְאָכֵל וּלְשִׁתּוֹת וּלְעֶסֶק בְּתוֹרָה.

¹³ **ברוך שאמר:** ולמה היו ישראל צריכים להיות דוויים וסכופין? כי אומרים חז"ל, שיעקב ועשו חלקו ביניהם את העולמות: עשו לקח את העולם הזה ויעקב לקח את העולם הבא; אומר התנא דבי אליהו {פרק י"ט} – כשהיו יעקב ועשו במעי אמן יעקב לעשו: עשו אחי, שני אחים אנחנו לאבינו ושני עולמות יש לפנינו – העולם הזה והעולם הבא; העולם הזה יש בו אכילה ושתיה ומשא בכל המדות הללו, ואם הוא רצונך טול אתה העולם הזה ואני אטול העולם הבא, ומנין שכך הוא? שנאמר {בראשית כה} ויאמר יעקב מכרה כיום את בכורתך לי – כשם שהיינו אומרים בבטן. באותה שעה נטל עשו בחלקו העולם הזה ויעקב נטל בחלקו העולם הבא.

דחזינא ליה **דאזיל סומקא ואתי חיורא**". והיינו, שהפנים מאבדים את אדמימותם, ומקבלים גוון לבן – חיוור.

ומעתה, מאחר שנגע הצרעת בא בעוון דיבור לשון הרע {ערכין טז, א}, והמדבר גורם **להלבין פני זולתו**, על כן נענש בנגע כזה של בהרת "**לבנה אדמדמת**", הרומז על גרמת חטא – "**אזיל סומקא ואתי חיורא**".

ועוד, מכיון שהרמז בצבע הנגע מתייחס **להלבנת פנים**, לכן לא נאמר אדומה, אלא "**אדמדמת**", שהרי צבען הטבעי של פני האדם הוא אדמדם ולא אדום.

אמנם יש להעיר, כי הביאור הנ"ל עולה היטב רק אם נבאר את המילה "אדמדמת" – אדום חלש, אולם המפרשים נחלקו בזה, וכדלהלן.

דהנה על הנאמר {להלן פסוק כט}: "ירקרק או אדמדם", כתב **באבן עזרא**: "ירקרק – מגזרת ירוק וכו', וזה כפול **לחסרון**". ופירש **האבן עזר**: "ומראה על דיהה, ואינו אדום ממש".

אולם רש"י פירש: "ירקרק – ירוק שבירוקין. אדמדם – אדום **שבאדומים**". וכן מבואר במשנה במסכת נגעים {יא, ד}: "הבגדים מיטמאין בירקרק שבירוקים **ובאדמדם שבאדומים**". וכן כתב הרמב"ם {פיהמ"ש שם}: "אמר השי"ת בטומאת בגדים ירקרק או אדמדם וכו', ולא אמר ירוק או אדום, רצה בזה חוזק הירקות **וחוזק האדמימות**. וכן אמרו בנגעי אדם לבן אדמדם או לבנה אדמדמת, ר"ל שיהיה זה המראה המעורב מן הלבן עם חוזק האדמימות".

ולפירוש זה – כי אדמדם הוא חוזק האדמימות, עדיין יש לעיין, מדוע נאמר כי צבעה של הבהרת הוא "אדמדמת", ולא נאמר "אדומה".

אכן נראה, כי הלשון תתיישב היטב ע"פ דברי התוספות {ב"מ שם בד"ה דאזיל, וז"ל: "ומה **שמאדים בתחילה**, לפי שהדמים מתאספין לברוח". ומבואר, כי בתחילה פני המתבייש **מאדימות יותר מהרגלן**, ולאחר מכן "אזיל סומקא ואתי חיורא".

מעתה מבואר היטב הטעם בצבע הבהרת "לבנה אדמדמת" – אדום שבאדומים, שכן המלבין פני חברו, גורם לפניו **להאדים** ביותר, ולאחר מכן **להחזיר**, ורמזה התורה לבעל ה"לשון הרע", כי **לזה ולזה** גרם בדיבורו.

רעיון נוסף, מובא בדברי הזוהר הקדוש;

אומר **הזוהר הקדוש** {ח"ב דף כ"ע"ב} – **פֶּתַח וְאָמַר, דְּוֹדֵי לִי וְאֵנִי לוֹ הִרְעָה בְּשׁוֹשְׁנִים. מִי גָרַם לִי שְׂאֵנִי לְדוֹדֵי וְדוֹדֵי לִי? מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּשׁוֹשְׁנִים. מֶה שׁוֹשֵׁן יֵשׁ בּוֹ רִיחַ וְהוּא אָדָם, מוֹצֵקִין אוֹתוֹ וְהוּא מְתַהַפֵּךְ לְלֶבָן, וְלְעוֹלָם רִיחוֹ לֹא זָז - כֵּן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּדֶרֶךְ זֶה,**

הבאנו קודם לכן, שישנם ארבעה צבעים של לבן: לבן כשלג, לבן כסיד ההיכל, כצמר לבן וכקרום ביצה.

כאשר רוצים לאותת לפלוני שהוא לא בסדר, האם נותנים לו אזהרה בלבן?! – לא. להיפך, לבן הוא צבע של טהרה, כמ"ש {ישעיה א, יח} **לֹכֹךְ נָא וְנוֹכַחָה יֹאמַר ה' אִם יִהְיוּ חֲטָאִיכֶם כְּשֵׁנִים כְּשֵׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם יֹאדִימוּ כְּתוֹלַע כְּצֶמֶר יִהְיוּ** – וא"כ איך אומרים חז"ל שהלבן בא לאותת לאדם שהוא לא בסדר?

ועוד, אומרת הגמרא {מסכת יומא סז, א} – ת"ר: **בראשונה** היו קושרין לשון של זהורית על פתח האולם מבחוץ; הלבין – היו שמחין. לא הלבין – היו עצבין ומתביישיין ... אמר ר' נחום בר פפא משום רבי אלעזר הקפר: **בראשונה** היו קושרין לשון של זהורית על פתח אולם מבפנים, וכיון שהגיע שער למדבר היה מלבין וידעו שנעשית מצותו, שנאמר {ישעיה א-יח} **אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו**.

ולמה נקרא בית המקדש בשם {דברים ג, כה} **הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְבֵּן**? אומרים חז"ל {יומא לט, ב}: "למה נקרא שמו לבנון? שמלבין עונותיהן של ישראל".

עוד, אומרת הגמרא {מסכת חגיגה יד, א} – **כתוב אחד אומר {דניאל ז-ט} לְבוּשָׁה כְּתֹלֶג חֹר וְשַׁעַר רֹאשָׁה כְּעֶמֶר נָקָא** לבושו לבן כשלג, ושער ראשו [לבן] כצמר נקי. **וכתיב {שיר השירים ה-יא} קוצותיו {שערות ראשו} תלתלים שחורות כעורב**. מסבירה הגמרא: **לא קשיא** אין זה קשה. **כאן** כזקן בעל שער לבן, נדמה הקב"ה **בישיבה** בעת שהוא ישב למשפט. ואילו **כאן** כבחור בעל שער שחור, נדמה הקב"ה **במלחמה** כאשר הוא יוצא להילחם בשונאיו.

עוד, הרופאים הולכים עם חלוקים לבנים – צבע של רחמים. ולמה בחדרי ניתוח הם לובשים חלוק ירוק? אמר לי יהודי: "נותנים לו תקוה – מראים לו דולרים!" ☺

נשאלת השאלה – א"כ למה העונש של הצרעת מגיע דוקא בצבע לבן, ולא בצבע אדום או שחור שהיה מתאים יותר לעונש?

אומר **הספר השיר והשבח** – והיה במקום השחין שאת לבנה או בהרת לבנה אדמדמת וגו'. התורה הקדושה קבעה, כי בהרת **לבנה אדמדמת** – הרי היא נגע צרעת. אמנם יתכן כי כוונה עמוקה טמונה בטעם הדבר שנבחרו הצבעים הללו בדוקא.

ואחי **הרב משה שליט"א** ביאר את הטעם, ע"פ דברי הגמרא {ב"מ נח, ב}: "תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק, כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים. אמר ליה שפיר קאמרת,

מתבואתם, יינם או שמנם, **אמר תיהיו לכהן** אומר משה שהתרומה תהיה לכהן; **אי אתו מעשר דשקילתו אתון** אם מגיע מעשר ראשון שהפרישו, שאתם הלויים נוטלים אותו, **אמר הבו חד מעשרה לכהן** אומר משה: תנו לכהן עשירית ממה שאתם מקבלים, כתרומת מעשר. **ועוד, דגייז ליה למזייכו** הוא גזז את כל שיער גופכם בתער, **ומיטלל לכו כי כופתא** ומשחק בכס כאלו אינכם אלא חתיכת צואה; **עינא ירב במזייכו** בודאי עיניו נתן בשערכם, שרצה שתגזזו אותו כדי שלא תהיו יפים כמותו! **אמר לה קרח: הא איהו נמי קא עביד** הרי גם הוא עצמו גילח את כל שערו כפי שצוה אותנו, כי גם הוא לוי! ואם עשה כך להשפיל אותנו ולשחק בנו, מדוע עשה כן לעצמו? **אמרה ליה אשתו: כיון דכולהו רבותא ידידיה** כיון שכל מטרת כל המעשים האלה הוא כדי לגדלו ולפארו, אינו חושש לגלח גם את עצמו כדי להפיס את דעתכם, כי **אמר איהו נמי** גם הוא אומר לעצמו כדברי מששון {שופטים טז-ל} **תמות נפשי עם פלשתים**; כלומר, הוא מוכן לבזות את עצמו כדי שיוכל לשחק בכולכם. **ועוד דקאמר לכו עבדיתו תכלתא** שאמר לכם משה: עשו פתיל תכלת בציצית בארבע כנפות הבגד; **אי ס"ד תכלתא חשיבא [מצוה]** ואם עולה על דעתך שתכלת חשובה כ"כ [והיא מצוה], מדוע תשימו רק חוט אחד של תכלת בכנף? **אפיק גלימי דתכלתא וכסינהו לכולהו מתיבתך** הוצא טליתות שצבועות כולן בתכלת, והתכסו בהם בבית המדרש אתה וכל חברך, כדי שתהיו מכובדים יותר! כי בודאי מה שאמר לכם משה להטיל רק חוט אחד של תכלת הוא משום שעינו צרה בכס ואינו רוצה בכבודכם, **היינו דכתיב [משלי יד-א] חכמות נשים בנתה ביתה זו אשתו של און בן פלת** שבחכמתה קיימה את ביתה במה שמנעה מבעלה להצטרף עם קרח במחלוקתו, וכך הוא נשאר בחיים; **ואולת בידה תהרסנה זו אשתו של קרח** שבעצתה האוילית המרידה את בעלה על משה, הביאה עליו מיתה והרסה את ביתה.

אומר במדרש [במדבר רבה, פרשה יח, אות ג] – ויקח קרח, מה פתיב למעלה מן הענין [במדבר טו, לח]: ועשו להם ציצת, קפץ קרח ואמר למשה טלית שכלה תכלת מהו שתהא פטורה מן הציצית, אמר לו משה: חייבת בציצית. אמר לו קרח טלית שכלה תכלת אין פוטרת עצמה, ארבעה חוטין פטורות אותה. בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזוזה, אמר לו משה: חייב במזוזה, אמר לו קרח: כל התורה כלה מאתים ושבעים וחמש פרשיות אינה פוטרת את הבית, פרשה אחת שבמזוזה פוטרת את הבית! אמר לו קרח: דברים אלו לא נצטוו עליהן, ומלבד אתה בודאן, הדא הוא דכתיב: ויקח קרח, אין ויקח אלא לשון פליגא, שלבו לקחו.

וכאן בא הירושלמי¹⁶ ומביא שאלה נוספת ששאל קרח – **אמר לו: בהרת כגריס מהו** מה דינו של אדם שיש לו בהרת בגודל של גריס? **אמר לו טמא. פרחא בכולו מה דינו? אמר לו**

שאלמלא כן לא יתקנים העולם בשביל האדם החוטא. והחוטא נקרא אדם, כמו שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשילג ילבינו. מקריב קרבנו לאש שהוא אדם. זרק הדם סביב למזבח שהוא אדם. מדת הדין אדם. מוצקין אותו [הריח], ועולה העשן כלו לבן, ואז האדם נהפך ללבן, נהפך מדת הדין למדת הרחמים.

לאחר הדברים האלה, עולה לה שאלה;

אומרת התורה: {ויקרא יג, יב} **ואם פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו לכל מראה עיני הכהן: [יג] וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר את הנגע כלו הפך לבן טהור הוא.**

פירוש הדבר, אם היה לאדם צרעת בגודל של עשר אגורות – טמא. אבל אם פרחת לו צרעת מראשו ועד רגלו – כל כולו נהיה לבן – טהור! – והדבר לא מובן כלל, איך יכול להיות!?

אומרים חז"ל [במדבר רבה, פרשה יט, א] – זאת חקת (במדבר יט, ב), זה שאמר הכתוב (איוב יד, ד): מי יתן טהור מטמא לא אחד, כגון אברהם מתרח, חזקיה מאחז, יאשיה מאמון, מרדכי משמעי, ישראל מעובדי כוכבים, העולם הבא מעולם הזה. מי עשה כן, מי צוה כן, מי גזר כן, לא יחידו של עולם, תמן תנינן, בהרת כגריס באדם, טמא. פרחא בכלו, טהור. מי עשה כן, מי צוה כן, מי גזר כן, לא יחידו של עולם¹⁴.

ידועה מחלוקת קורח ועדתו שיצאו לחלוק על משה רבינו – ולמה?

אומר רש"י¹⁵ – "... ומה ראה קרח לחלוק עם משה, נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עזיאל שמנהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור..."

חז"ל מגלים לנו, שלא באמת ענין את קורח נשיאותו של אליצפן בן עזיאל, אלא כל מה שענין אותו היה להתחיל עם משה – ואשתו של קורח היה היוזמת לכל זה;

מספרת הגמרא [מסכת סנהדרין קי, א] – איתתיה דקרח אמרה ליה אשתו של קרח אמרה לבעלה: "חזי מאי קעביד משה ראה מה שמשה עושה! הוא לקח את כל הגדולה והכח עבורו ועבור משפחתו הקרובה: איהו הוה מלכא הוא עצמו מלך, לאחור שוויה כהנא רבא את אחיו מינה לכהן גדול; לבני אחוהי שוינהו סגני דכהנא את בני אחיו מינה לסגני כהן גדול, אי אתיא תרומה אם מגיעה תרומה שהפרישו בני ישראל

¹⁴ **ברוך שאמר:** כמו שלא תבין איך יכול להיות שמרדכי בא משמעי וחזקיה בא מאחאב, כך גם לא תבין איך יכול להיות שבהרת כגריס טמא ואם פרחת בכולו טהור – אין לזה הסבר!

¹⁵ **ברוך שאמר:** על הפס' במדבר טז, א.

¹⁶ מסכת סנהדרין, פ"י, ה"א.

שום הרכבה. וזה בא להורות שגאולת מצרים היתה מצד העולם העליון הנבדל והפשוט בכח איתערותא דלעילא ולא משום עולם המורכב¹⁷.

כדי להבין מה מונח כאן, נחזור בחזרה לדברי המדרש וממנו ניגש לביאור הדברים:

הבאנו את דברי המדרש (ויקרא רבה, פרשה טו, אות ד) – מַשֵּׁל לְמִטְרוֹנָה שְׁנִכְנֶסָה לְתוֹךְ פִּלְטִין שֶׁל מֶלֶךְ, כִּיּוֹן דְּחִמִּית [שראתה] מִגְלִבְיָא תֵּלָן, דְּחִלַּת [כלי ענישה, כגון מקלות ושוטים] אָמַר לָהּ הַמֶּלֶךְ אֵל תִּתִּירָא אֵלּוּ לַעֲבָדִים וְלַשְׁפָּחוֹת, אָבֹל אֶת לְאָכֹל וְלַשְׁתוֹת וְלַשְׁמֵחַ. כִּיּוֹן שֶׁשָּׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל פְּרִשְׁתָּ נִגְעִים נִתִּירָאוּ, אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה אֵל תִּתִּירָאוּ אֵלּוּ לַאֲמוֹת הָעוֹלָם, אָבֹל אֶתֶם לְאָכֹל וְלַשְׁתוֹת וְלַשְׁמֵחַ.

שאלנו, וכי הצרעת היא גם לאומות העולם – והרי הצרעת היא רק לישראל!?

בא הספר אור התורה ועומד על רעיון נפלא – נסביר את דבריו בלשון שלנו;

יש ילדים שאוהבים להתנדנד על הכיסא – במיוחד בערב שבת; יש הורים שיתנו להם להמשיך להתנדנד, ויש הורים שלא יכולים לראות את זה – אז מה הם עושים?! נותנים להם 'אחד' משני הצדדים, ככה שהזמירות של שבת ימשיכו להתנגן אצלם ☺

נשאלת השאלה – האם אבא שלא יכול לראות את הדבר הזה והבן שלו לקח את הכיסא והתחיל להתנדנד בזמן הקידוש – והאבא התחיל לתת בו מבט 😊 ומיד הבן התיישר, האם כשיקום האבא לעשות נטילת ידיים הוא יכניס לו 'פליק' על חשבון ההתנדנדות שלו חמש דקות קודם?

רובם יאמרו 'בדיל ויעבור' – כנראה שהוא לא יכניס לו פליק. אבל בואו תשמעו סיפור – בדידי הווה עובדא;

בילדותי, עוד כשלמדתי בבית הספר, א' מהילדים עשה מעשה קונדס – שיחרר בתוך הכיתה צרצרים כדי להכניס אווירת שמחה בכיתה ☺; כשראו כולם את הצרצרים, הם התחילו לקפוץ ולרוץ – עד שהצליחו להוציא את כולם מהכיתה. ואז נפל הפור, והמורה החליט שמי שעשה את המעשה זה אנכי ☺ - דוקא באותו יום הוא טעה – ובלי שום התרעה מוקדמת, הכניס לי שנים משני הצדדים 😊; המורה נרגע, הצרצרים הלכו, ואני נשארתי עם הכאבים ☺ - ואז קם ילד מהכיסא ואמר: "המורה, אני עשיתי את זה!"

משה: טהור. באותו שעה אמר קרח: אין תורה מן השמים ולא משה נביא ולא אהרן כהן גדול.

משמע מכאן, שכל הסיבה למרידה של קורח היתה הצרעת; על מה הוא שאל? על בגד, על בית ועל גוף – הכל מסביב לצרעת. כל מטרתו היתה להגיע לצרעת!

כדי להבין מה טמון כאן, נצטרך ללמוד גמרא נוספת;

אומרת הגמרא (מסכת סנהדרין צז, א) – תניא ר' נהוראי אומר: דור שבן דוד בא בו נערים ילבינו פני זקנים וזקנים יעמדו לפני נערים ובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני כלב ואין הבן מתבייש מאביו. תניא ר' נחמיה אומר: דור שבן דוד בא בו העזות תרבה והיוקר יעוץ שלא יכבדו זה את זה; והגפן יתן פרי ויהיין ביוקר ונהפכה כל המלכות למינות ואין תוכחה. מסייע ליה הבריייתא מסייעת לר' יצחק, דא"ר יצחק: אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות, אמר רבא: מאי קרא מהו המקרא שניתן ללמוד זאת ממנו? המקרא הוא: (ויקרא יג-ג) כולו הפך לבן טהור הוא כאשר פשט הנגע בכל העור הריהו טהור. כך גם כשתהפך כל המלכות למינות – תבוא הגאולה.

זאת אומרת, בזמן שכולם יכפרו בקב"ה – אז יבוא משיח!

בא המהרש"א ושואל, מה הקשר בין הצרעת ובין הגאולה;

אומרים חז"ל (ויקרא רבה, פרשה טו, אות ט) – שְׁאֵת זֹו בָּבֶל ... סִפַּחַת זֹו מִדִּי שֶׁהֶעֱמִידָה הָמָן הָרָשָׁע שֶׁשָּׁף כְּנָחָשׁ, עַל שׁוֹם (בראשית ג, יד): עַל גִּחְנֹךְ תֵּלָךְ. בְּהֶרֶת זֹו יוֹן שֶׁהִיָּתָה מִבְּהֶרֶת בְּגִזְרוֹתֶיהָ עַל יִשְׂרָאֵל וְאוֹמֶרֶת לָהֶן כְּתֹבוּ עַל קֶרֶן הַשּׁוֹר שְׁאִין לָכֶם חֵלֶק בְּאַלְהֵי יִשְׂרָאֵל. נִגַּע צִרְעַת זֹו אָדָם ...

אומר המהרש"א – תהפך למינות. עי' פירש"י והוא מבואר במדרש: שאת זו בבל כו' ספחת זו מדי כו' בהרת זו כו' נגע צרעת זו כו' והלבן שבנגע צרעת הוא סימן טומאה לנגע ובעי הסגר רמז על המינות שבהן שהוא סימן טומאה למלכות ארם שישיראל יהיו בהסגר ומאסר הגלות במלכות ארם וכשתהפך כולו ללבן הוא סימן טהרה למוסגר כמ"ש "כלו הפך לבן טהור" כן כשתהפך כולו למינות הוא סימן טהרה לישראל שיצאו מתוך ההסגר ומאסר הגלות.

מהדברים האלה, נוכל לעמוד על שאלה נוספת;

בני עדות אשכנז, נוהגים ללבוש בליל הסדר בגדי לבן – מה שנקרא 'קִיטָל'; מה שהם לובשים ביום הכיפורים, הם לובשים גם בליל הסדר – והשאלה שנשאלת היא, מה טמון בלבוש הזה?

כותב המהר"ל (הגדת דברי נגידים) – נוהגים ללבוש בגד לבן בליל הפסח לעבודת הסדר כי הגוון הלבן הוא גוון פשוט בלי

¹⁷ ברוך שאמר: פירוש, כל הגאולה שלנו במצרים היתה רק מלמעלה – ומה הצבע שם?! לבן! ולכן נהגו ללבוש בגדי לבן בליל הסדר.

בעונש בתורת תכלית – לכן גם לנו מותר לנקום ולנטור את העכו"ם.

א"כ כאשר הקב"ה מביא לישראל צרעת והיא נמצאת עדיין מתחת לשרוול, הוא עדיין יכול להסתיר אותה ואף א' לא ידע ממנה – ואם הוא לא רוצה, הוא לא הולך בכלל לכהן – וממילא, הוא יכול להתעלם מנגע הצרעת!

כותב החינוך {מצוה קס"ט} – כי בהגיע אל האדם החלי הרע, והוא הצרעת, שלא יקחנו דרך מקרה, רק יחשב מיד כי עונותיו גרמו וירחיק מחברת בני אדם כאדם המרחק מרע מעשיו, ויתחבר אל המכפר המרפא שבר החטא ויראה אליו נגעו, ובעצתו ובדבריו ובפשפוש מעשיו יוסר מעליו הנגע, כי האל ברוך הוא שמשגיח עליו תמיד יראה מעשה תשובתו וירפאהו ...

פירוש הדבר, הקב"ה לא מעוניין לתת ליהודי מכות – הוא הבן שלו! אז למה הוא הביא לו את הצרעת?! כדי להחזיר אותו לדרך הנכונה!

אומר החפץ חיים – דהנה מצינו באחאב מלך ישראל במלכים א' כ"א, שהשי"ת אמר לו לאליהו, שירד לקראת אחאב לאמר לו בשם ד' – "במקום אשר לקקו הכלבים את דם נבות ילקו הכלבים את דמך גם אתה", ואעפ"כ מכיון שקרע אחאב את בגדיו ושם שק על בשרו והתעסק בתענית, אמר ד' אל אליהו "הראית כי נכנע אחאב מלפני, יען כי נכנע מפני לא אביא הרעה בימיו וגו'".

ראיה ברורה מכאן, כי ההכנעה יש בכחה להעביר גזרת מות שנגזרה מפי הקב"ה בעצמו, ומכש"כ שיש בכוחה לאחר את הגזרה לזמן רב. והנה ידוע מאמרם ז"ל בערכין דף ט"ו ב', שהנגעים באים על עון לשון הרע ועל שפיכות דמים שנאמר מלשני בסתר רעהו אותו אצמית. וכתב התם לצמיתות. וכן אמר ריש לקיש, מאי דכתיב זאת תהי' תורת המצורע, זאת תהי' תורתו של מוציא שם רע ...

והנה עונש המצורע פרש הכתוב, בדד ישב מחוץ למחנה, ושלא יהיו טמאים יושבים עמו (רש"י שם) וישיבתו לבדו ואין איש עמו, תביאהו לידי הרהור תשובה על חטאו הגדול, ולבבו יכנע ושב ורפא לו. אולם לכ"ז זקוק המצורע בעת שעדיין לא הפך כל בשרו לצרעת, ורק נראה הנגע זעיר שם זעיר שם, אזי עדיין יוכל המצורע לחשוב אול מקרה הוא בלתי טהור, ויכבד לבו ולא ישוב מחטאו, וע"כ צוה התורה לענשו ולשלחו חוץ לשלש מחנות, ויעיל השלוח והישיבה בבדידות בצרף הצרעת החלקית לטהרו מחטאיו, וישיכל ויבין כי מאת ד' היתה זאת לו. אבל מכיון שפשתה הצרעת בכל גופו וכסתהו מכף רגלו ועד ראשו ואין בו מתום, כבר נשבר לבו בקרבו עד כדי כך שכבר אינו זקוק לשלוח. אדם שכזה,

קם המורה וצעק לעברו: "מודה ועוזב ירוחם – שב מיד!" – ואני נשארתי אדום בפנים – גם ג'נג'י וגם אדום ☺

ואז הגיע הצלצול ויצאנו להפסקה; בתור ילד בן 11-12, ציפיתי שהמורה יבוא אליי ויתנצל – המורה יצא ראשון ואני אחריו, ואז פניתי אליו ושאלתי: "המורה, למה הכנסת לי סטירה???", ואז במקום לבקש סליחה, הוא אמר לי: "יש לך זכות לפעם הבאה!" ☺ ☺ ☺

נשאלת השאלה – האם המורה צדק במה שעשה או לא?

לכאורה, יכול להיות שכן. ולמה? כי השיעור לא יכל להתקיים אם א' הילדים לא היה נענש. הוא היה חייב להכניס מורא ופחד בקרב הילדים, אחרת הבלגן היה נמשך!

ולמה הבאתי את זה? כי זה ההבדל בין אומות העולם לבין כנסת ישראל;

כותב הספר אור התורה – כתב הר"ן {דרוש עשירי} שאין העונש שמעניש את בנו מכוון לעצמו אבל הוא להישייר את בנו, עד שאם יראה לאב שהבן נתחרט על אשר עשה ושלל ישוב בדרך ההוא עוד, לא יענישו עליו אבל ישמח בשאינו צריך להלקותו, כן מוסר השי"ת עמנו נוהג באלה שני הדברים בשוה הראשון שאינו מעניש האדם לעולם עונש שוה לחטאו ... והב' הוא שאין העונש הבא מהשי"ת על בני אדם מכוון אבל להישייר אותם או להגן אחרים שלא ילמדו ממעשיהם, כי העונש מצד עצמו אינו דבר משובח שאלו היה כן לא הזהירה התורה עליו כמ"ש {ויקרא יט} לא תקום ולא תטור את בני עמך כי התורה לא תמנע הפעולות הטובות מצד עצמן, ומה שיתואר השי"ת עליה באומרו אל קנא ונוקם אינו מתואר בה מצד הנקמה עצמה אבל מצד הטוב הנמשך ממנה ...

ומבואר בדבריו שהשי"ת לא מעניש בתורת תכלית, אלא רק בכדי לתקן וליישר את האדם בעבודת בוראו. דלכן נצטוינו ב'לא תקום' כי עונש בתורת תכלית אינו ראוי.

אמרו חז"ל {ב"ר נה, ב}: כך אמרו ישראל לפני הקב"ה: רבון העולמים הכתבת בתורתך {ויקרא יט} לא תקום ולא תטור ואת נוקם ונוטר שנאמר {נחום א} נוקם ד' ובעל חמה נוקם הוא לצריו ונוטר לאויביו, א"ל הקב"ה: אני כתבתי בתורה לא תקום ולא תטור את בני עמך אבל נוקם ונוטר אני לעכו"ם {במדבר לא} נקום נקמת בני ישראל ... עי"ש. ומבואר שאיסור הנקמה הוא רק לבני ישראל, אבל לעכו"ם מותר לנקום ולנטור. ולפימ"ש נראה דכיון שהיסורים לישראל הם לא בתורת עונש לעצמו אלא רק להכוונה והדרכה – לכן גם עם ישראל נאסרו לנקום בתורת עונש את בני עמם כמו שהשי"ת נוהג בבני עמו, משא"כ נקמה לגויים כיון שהשי"ת מענישם

בדמים הלואי וימכור לי בעל התל את תילו בכסף כדי שאוכל למלא בו את החרץ שבשדי. **ובעל התל אמר** לעצמו: **מי יתן לי חריץ זה בדמים** הלואי וימכור לי בעל החרץ שלו בכסף כדי שאוכל לפנות את התל משדי ולהשליכו לתוך החרץ. **לימים נזדווגו** נדמנו **זה אצל זה, אמר לו בעל החרץ לבעל התל: מכור לי תילך** בכסף. **אמר לו בעל התל: טול אותה בחנם והלואי** שתעשה כן! כמו כן, גם אחשורוש וגם המן רצו להשמיד את היהודים, לכן כאשר ביקש המן לשלם לאחשורוש עבור השמדתם נתנם לו אחשורוש בחינם.

כותב החתם הסופר – וראה הכהן וגו' וטהר את הנגע כלו הפך לבן טהור הוא וביום הראות בו בשר חי יטמא, יאמר ע"ד מוסר כי המצורע הוא מושרש בחטאים אשר בחבורתו יזיק אנשים ללמוד ממעשיו כאשר יתבאר עוד ע"כ הרחיקו התורה מעל גבול ישראל וגרשו מגו אל מחוץ למחנה, והנה אמנם הרשעים הגדולים המפורסמים ברשע לא יזיק כ"כ בחבורתם כי ישמרו מהם אנשים צדיקים וטובים ולא ימשכו אחריהם ואינם צריכים הרחקה כ"כ משא"כ אותם שאינם תוכם כבר מראים עצמם צדיקים והם רשעים גמורים עליהם אמרו חז"ל [יומא פו:] מפרסמים החנפים מפני חילול השם והם צריכים הרחקה יתירה, וע"כ אמר פה 'הנגע אשר כלו הפך לבן' וניכר ונדוע רעתו בקהל הגם כי רע הוא לעצמו וע"כ קראו נגע, מ"מ טהור הוא ואינו טמא לטמא אחרים ואינו צריך שילוח, אך 'וביום הראות בו בשר חי' פי' ביום שיתחיל להראות עצמו כצדיק ואיש חי – אז יטמא...

ורבותינו למדו [סנהדרין צז.] מפסוק הזה אין בן דוד בא עד שתתהפך המלכות למינות, אין רוצה לומר המלך דוקא אלא המלכות והממשלה בעולם הוא המינות והאפיקורסות ראי חטא נמאסו וחכמת סופרים תסרח וממשלת העולם היא האפיקורסות כאשר עינינו רואות ואז בן דוד בא בב"א.

א"כ א' שבא אליך ואומר לך: "אני שונא אותך!" – אומר לנו **החתם סופר** – הוא טהור יותר מא' שבא אליך ואומר לך: "אני אוהב אותך" אבל בלב שלו הוא לא סובל אותך – אדם כזה נמשל ל'בהרת כגריס' – הוא טמא! אבל אדם שאומר בפרצוף את האמת, נמשל ל' – **"כלו הפך לבן – טהור הוא"** – כי אתה יודע להיזהר ממנו!

ולמה הבאנו את הדברים האלה? כי זה נוגע אלינו! – איך?

בא בעל ההגדה ואומר: **"צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפָּרְעָה לא גָּזַר אֶלָּא עַל הַזְּכָרִים וְלִבָּן בִּקֵּשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל, שְׁנָאֲמָר: אֲרָמִי אֲבִד אָבִי, וַיֵּרֶד מִצְרַיִם וַיִּגְר שָׁם בְּמִתִּי מֵעֵט, וַיְהִי שָׁם לְגֹי גָדוֹל, עָצוּם וְרַב"**

שלקה בכל גופו, כבר לא יחשוב אולי מקרה הוא, ונכנע לפני הקב"ה באותה המדה שאחאב מלך ישראל נכנע, וע"כ גזרה התורה – "כולו הפך לבן טהור הוא" כלומר אינו זקוק עוד לעונש אחר, והכנעתו כפרתו.

אם אלה הדברים, נוכל להתקדם לדבר נפלא ביותר:

אומרת לנו הגמרא – "אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות" אמר רבא: מאי קרא? {ויקרא יג-ג} כולו הפך לבן טהור הוא – ושאלנו, מה הקשר?

בא החתם סופר בפרשת השבוע, ואומר תשובה נפלאה;

ישנן מלכויות שמראים לך פנים שוחקות – פעם מחייכים לך ופעם עוקצים אותך. אתה לא מבין כ"כ מה היחס שלהם כלפיך ולכן אתה לא נזהר מהם. אבל אם פתאום 'כלו הפך לבן' – היינו מראים לך 'פנים חיוורות' – "אנחנו שונאים אותך!" – זה הרבה יותר טוב מהפנים השוחקות! – ולמה? כי הסכנה הרבה יותר גדולה ממי שמראה לך פנים שוחקות ואחרי זה מכניס לך סכין בגב – כי לא ידעת להישמר ממנו! – והראיה הטובה ביותר היא מפורים!

אחשורוש עורך משתה. 18,500 איש הולכים למשתה בניגוד לדעתו של מרדכי – "לא ללכת למשתה!"

"מה פירוש לא הולכים?! אבל קיבלנו הזמנה! – אתה רוצה להתחיל עם מלך ששולט על 128 מדינות?! הרי הוא חבר שלנו!"

אמר להם מרדכי: "כל המשתה זה מלכודת א' גדולה! – הישמרו לכם פן תכשלו!"

"כבוד הרב, אנחנו מבקשים ממך – אל תתערב בפוליטיקה! הוא הבטיח שהכל יהיה בד"צ" © - 18,500 איש, הרימו יד כנגד ראש הסנהדרין ואמרו לו: "אנחנו הולכים למשתה!!!"

אומרים חז"ל {אסתר רבה, פרשה ז, אות יג} – אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל שְׁמוֹנָה עָשָׂר אֲלָף וְחֲמִשׁ מֵאוֹת הָלְכוּ לְבֵית הַמֶּשֶׁתֶּה וְאָכְלוּ וְשָׁתוּ וְנִשְׁתַּכְּרוּ וְנִתְקַלְקְלוּ.

בא המן – צורר היהודים, וחותרם בטבעת המלך – **'להשמיד להרג ולאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים מִנֶּעַר עַד זָקֵן טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד'** – הוא אמר להם בפרצוף שהוא שונא אותם – ולכן הם נזהרו ממנו. בשונה מאחשורוש ששנא את היהודים יותר ממה ששנא אותם המן, רק הוא לא אמר להם את זה בפרצוף – ולכן הם לא נזהרו ממנו ונכשלו;

אומרת הגמרא {מסכת מגילה יד, א} – אמר רבי אבא: משל דאחשורוש והמן למה דומה הדבר? דומה לשני בני אדם לאחד היה לו תל של עפר בתוך שדהו ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו. בעל החרץ אמר לעצמו: מי יתן לי תל זה

לכאורה, לא ברור. מה למה מציינים את לבן דוקא – וכי עשו לא עשה את אותו הדבר ליעקב ששלח את אליפז להרוג אותו?!

התשובה פשוטה מאד. יעקב ידע שאליפז בא אליו למטרה אחת – להורגו! הוא לא התחבא מאחורי תחפושת! הוא בא ליעקב ואמר לו במפורש: "באתי להוריד לך את הראש בציווי אבא!" – אבל זה לא הלך לו – ולמה?? – אומר **בעל ההגדה**: "והיא שעמדה לאבותינו ולנו שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו – והקב"ה מצילנו מידם!" – וחז"ל מזה, הוא היה 'כולו לבן' – דיבר רק אמת – "באתי להוריד לך את הראש!" – לעומתו לבן, היה נוכל ושקרן ולכן קראו לו 'לבן הארמי' – אותיות 'רמאי'; כשברח יעקב מבית לבן, רדף אחריו לבן וכשהשיגו אמר לו: {בראשית לא, כו} **מָה עָשִׂיתָ וַתִּגְנֹב אֶת לִבִּי וַתִּנְהַג אֶת בִּנְיָמִן כְּשִׁבְיוֹת חָרֵב**: {כז} **לָמָּה נִחַבְתָּ לַכְרֵם וַתִּגְנֹב אֹתִי וְלֹא הִגַּדְתָּ לִּי וְאַשְׁלַחְךָ בְּשִׁמְחָה וּבְשָׂרִים בְּתֶךְ וּבְכִנּוּר**: {כח} **וְלֹא נִטְשָׁתִּי לְנֶשֶׁק לְבָנִי וּלְבִנְיָ עֵתָה הִסְכַּלְתָּ עָשׂוּ** – עשרים שנה הוא לא נתן להם נשיקה א', מה פתאום עכשיו הוא רצה לנשק אותם?! אומרים חז"ל, הוא רצה להכניס בהם את הטומאה שלו;

ובהמשך נאמר {שם מג} **וַיַּעַן לִבְנֵי וַיֹּאמְרוּ אֶל יַעֲקֹב הַבְּנוֹת בְּנֵי וְהַבְּנִים בְּנֵי וְהַצָּאן צֹאנִי וְכָל אֲשֶׁר אָתָּה רֹאֶה לִי הוּא וְגו';**

אומר השל"ה הקדוש, זה כוונת אומרו "ביקש לעקור את הכל"; אם הסבא שלנו היה לבן ולא יעקב אבינו, לא היה קיום לעם ישראל כי כל הטומאה של לבן היתה נכנסת בנו.

ולכן עדיף לנו ש"כולו הפך לבן טהור" – מי שאומר לנו את האמת בפנים, כי ככה נוכל לדעת שיש להיזהר ממנו.

בזמן שאנו נמצאים לפני חג הפסח הבעל"ט, עלינו לדעת שיש להיזהר מכל הפיתויים שמציעים לנו מהבלי העולם הזה – ובעיקר ללומדי התורה, שמנסים למשוך אותם בעזרת פיתויים של כסף וכד' – "כדאי לך ... אתה תוכל להתפתח ... פרנסה ברווח וכד'" – כל מטרתם זה להוריד אותם מלימוד התורה. לכן עלינו לדעת שאלה שאומרים לנו את האמת בפרצוף, עדיפים מאותם 'מחופשים' שכביכול מנסים לעזור לאברכים לצאת מהמצוקה הכלכלית שלהם – אבל עלינו לדעת, שלבסוף הקב"ה מצילנו מידם!

ע"פ הדברים האלה, אולי אפשר לומר על דרך הדרוש – היות והמלחמה שלנו היתה לדעת מיהו הלבן האמיתי, לכן נוהגים ללבוש בגדי לבן בליל הסדר – ולמה? כי **"כָּלוּ הַפֶּךְ לִבְנֵי טָהוֹר הוּא"**!

נשאלת השאלה – א"כ מי יותר טוב, פרעה – שרצה להרוג את כל הזכרים, או לבן הארמי שרצה לעקור את הכל?

ע"פ פשט הדברים, אומר לנו **בעל ההגדה**, לעולם לא ייתן הקב"ה להשמיד את עם ישראל! פרעה רצה להשמיד רק את הזכרים – ממילא היו נשארות הנקבות. לעומתו לבן, רצה לעקור את הכל – זה לעולם לא היה מתקיים! – ולמה? כי הקב"ה לא ייתן להשמיד את עם ישראל! ולכן פרעה היה גרוע יותר שגזירתו יכלה להתקיים.

נשאלת השאלה – איפה בדיוק ביקש לבן הארמי לעקור את הכל?

אומר האברבנאל {פירוש על הגדה של פסח} – עוד אמר [בעל ההגדה]: "צא ולמד מה ביקש לבן הארמי". ר"ל: צא מענין מצרים אשר אתה עתה בה ולמד מסיפורי יעקב ולבן מה ביקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבנו, כלומר: עם היות שלבן לא עשה עמו רעה בפועל, צא ולמד מדבריו מה היתה כוונתו ומחשבתו לעשות ליעקב אבינו, כי זה מתוך דבריו תלמד אותו, לא ממעשיו, לפי שהוא עצמו הודה ואמר: "יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלהי אביכם אמר אלי לאמרה הישמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע" – והוא המורה היות מחשבתו רעה.

והנה ענין פרעה שאמר "שלא גזר אלא על הזכרים" ראוי שיובן בעוד שהיו ישראל במצרים, כי שם באמת לא גזר אלא על הזכרים, שנאמר "כל הבן הילוד וגו'", אמנם אחרי יציאתם משם כשרדף אחריהם אמר: "ארדוף אשיג אחלק שלל וגו'", ר"ל: שהיה דעתו לרדוף אחרי בני ישראל ולהשיבם, וזכר ברדיפתו תכליות מתחלפים: אמר ראשונה שיקח את כל אשר להם ויחלק השלל ההוא לבעליהם אשר שאלוהו מהם והשאר לאנשי המלחמה, ועל זה אמר "אחלק שלל". עוד זכר שיקח הבחורים והנערות להיות לו עבדים כרצונו ואוות נפשו, ועל זה אמר: "תמלאמו נפשי", כלומר: תמיד הייתי חפץ בהם לעובדני, ועתה ימלא נפשי מהם לשעבדם על כל פנים. עוד אמר ששאר העם והזקנים ומשה ואהרן יהרגם להינקם מהם, ועל אלה אמר: "אריק חרבי תורישימו ידי". הנה אם כן לא היה דעתו של פרעה לעקור את הכל. אבל לבן היתה שאלתו ובקשתו לעקור את הכל ולהכות את כל בניו, ויורה על זה אומרו ליעקב: "הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אתה רואה לי הוא", ר"ל: לי היה ראוי ואותו ביקשתי, אם לא שהאלהים מנעו ממני, ומזה לקח המגיד שלבן ביקש לעקור את הכל, ר"ל נשים ובנים וצאן וכל אשר ליעקב. וסמך זה לאומרו: "ארמי אובד אבי", שעשה 'אובד' יוצא מה'קל'¹⁸.

¹⁸ המלה 'אובד' היא פועל יוצא מבניין קל, ולא פועל עומד, ולכן מפרשים שאין הכוונה שהוא נאבד אלא שהוא ביקש לאבד אחרים.

ברוך שאמר

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

יזכנו הקב"ה לעלות ולהתעלות בעבודת השם ונזכה לגאולה השלימה ב"ב אמן ואמן!!!